

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 5-8

1 și 15 februarie 2015

SPOVEDANIA ȘI ÎMPĂRTĂȘANIA, Tainele împăcării cu Dumnezeu și ale înnoirii vieții

Duminica Întoarcerii Fiului risipitor a fost rânduită de Sfânta Biserică la începutul Triodului, perioada pocăinței și a smereniei, pentru a

ne oferi tuturor un model de revenire la dragostea Tatălui ceresc, după încercările păcătoase ale libertății, care ne-au exilat în țara pierzaniei.

Orice păcat pe care îl săvârșim noi este, mai întâi de toate, o încălcare a ascultării față de Dumnezeu și față de poruncile Lui mântuitoare, care atrage după sine o slăbire a conlucrării noastre cu harul divin, rămânând fără ajutor. Prin „*excesul de libertate*”, pe care ni-l asumăm ca pe un drept propriu, când păcătuim, încălcăm voia lui Dumnezeu și, în egală măsură, îi supărăm și pe cei din jurul nostru, greșind „*la cer și înaintea*” (Lc. 15, 21) părinților, fraților sau semenilor noștri.

Dumnezeu, prin iubirea Sa nemărginită, nu dorește moartea celui păcătos, „*ci să se întoarcă și să fie viu*”, cum rostim în rugăciunea Spovedaniei. El se află permanent în stare de așteptare, gata să iasă în întâmpinarea întoarcerii noastre din exilul păcatului. Încă de la creație, Dumnezeu a lăsat în om glasul Său, glasul conștiinței, care să-l trezească din somnul păcatului și să-l îndrume pe calea pocăinței și a întoarcerii pe calea mântuirii. Conștiința ne oferă drept criteriu moral de judecare a faptelor noastre *Legea Morală* dumnezeiască, *sfințenia* lui Dumnezeu, spre care am fost zidiți, ea devenind astfel *primul judecător* al nedreptăților noastre.

Conștiința ne face să ne dăm seama de starea gravă a căderii în care ne aflăm, datorită păcatelor săvârșite, ajungând la momentul „*venirii în sine*” (v. 17), când ne amintim de dragostea, de căldura și de îndestularea din casa Tatălui nostru cel ceresc, de care singur s-a îndepărtat. Glasul lui Dumnezeu din noi ne trezește la realitate, dar ne și ajută să luăm *hotărârea de îndreptare*, pentru a scăpa din moartea pe care noi înșine ne-am pregătit-o. Cuvintele Fiului risipitor: „*Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi*” (v. 18) au constituit începutul întoarcerii sale prin întoarcerea pe calea mântuirii.

Același glas al conștiinței apare și în sufletele noastre împovărate de păcate, când ne îndreptăm spre „*baia lacrimilor*” sau *Taina Spovedaniei*. Conștiința păcatului, care produce o adâncă părere de rău pentru îndepărtarea de Dumnezeu, o adevărată căință, întărită de hotărârea de îndreptare, ne călăuzesc pe noi pe calea întoarcerii spre Hristos, Care ne așteaptă cu brațele deschise, pentru a ne cuprinde în nemărginita Sa iubire de oameni, iertându-ne toate păcatele noastre mărturisite cu sinceritate în fața părintelui duhovnicesc.

Mărturisirea păcatelor se face înaintea Mântuitorului Hristos, Care cunoaște lăuntrul ființei noastre și de Care nu putem ascunde nimic. De aceea spovedania trebuie să fie *sinceră, corectă și completă*, pentru a se dobândi ușurarea de povara cea grea a păcatelor noastre. Păcatele trebuie rostite pe nume pentru a fi eliminate din viața noastră, lăsând locul remediei duhovnicesc, prin practicarea virtuților. Fiecare păcat, dintre cele care generează o su-

medenie de alte păcate, are o *virtute* care îl poate învinge și care ne conduce pe calea îndreptării noastre spirituale. Lucrarea tainică a duhovniciei este un act al conlucrării noastre cu harul, un act de *sinergie*. Păcatele mărturisite cu credință smerită sunt iertate de Mântuitorul sufletelor noastre și șterse din cartea vieții de către îngerul păzitor, care, la sfârșitul vieții, va pune această carte în balanța Dreptului Judecător. Osteneala bună a vieții noastre, curățată de păcatele mărturisite și îndreptată prin împlinirea canonului, ca medicament spiritual, va atârna în favoarea mântuirii noastre.

Datorită sincerității și profunzimii ei, mărturisirea Fiului risipitor, revenit către dragostea tatălui care l-a întâmpinat, a fost urmată de o *restabilire totală* a lui, prin îmbrățișarea de către tatăl, prin îmbrăcarea și încălțarea lui cu haină și încălțăminte noi, dar mai ales prin primirea inelului, semnul reconcilierii sale cu tatăl. Tot așa se întâmplă și cu noi care ne întoarcem din țara îndepărtată a păcatului spre împăcarea cu Dumnezeu, prin *Taina Spovedaniei*, pregătitoare pentru *Taina Împărtășaniei*, spre înnoirea vieții noastre. Harul Duhului Sfânt, care ne iartă păcatele, ne face să simțim dragostea jertfelnică a Tatălui ceresc. El ne ajută să schimbăm haina ruptă și învechită de păcat, printr-o haină nouă, pentru a ne pregăti pentru Cina Domnului, Sfânta Euharistie. Tot harul divin ne înnoiește încălțăminte distrusă de călătoria zadarnică pe calea păcatului, pentru a umbla pe calea cea strâmtă, cu Hristos și în Hristos.

Împăcarea deplină cu Dumnezeu și înnoirea vieții noastre se realizează prin *Taina Euharistiei*, prin care pregustăm din bunătățile raiului, la masa Împărăției, unindu-ne cu Hristos și devenind purtători de Hristos sau „*hristofori*”, prin împărtășirea cu *Cinstitul Său Trup și Scumpul Său Sânge*. Vițelul cel îngrășat și junghiat pentru ospățul primirii celui care „*mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*” (v. 25) este în chip simbolic Mântuitorul lumii, Iisus Hristos, Care Și-a dat viața pentru răscumpărarea omenirii și ne împărtășește din Jertfa Sa mântuitoare, la fiecare Sfântă Liturghie, care este și *Taină*, și *Jertfă*.

Pentru primirea la masa Împărăției, trebuie să avem înnoită întreaga noastră îmbrăcăminte, prin *Taina Spovedaniei*, dar să fim pregătiți să și răspundem iubirii divine, prin iertarea tuturor care ne-au greșit. Și fiul cel mare, ascultător, a fost readus la starea de comuniune cu familia sa, de dragostea nepărtinitoare a tatălui, care i-a spus aceste cuvinte: „*Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt. Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*” (v. 31).

Spovedania și Împărtășania sunt Tainele împăcării cu Dumnezeu și ale înnoirii vieții noastre. Pentru a ne face părtași, chiar nevrednici fiind, de așa de mari daruri, trebuie să ne pregătim continuu, provocând în ființa noastră *foamea și setea după Dumnezeu*, folosindu-ne de rânduielile și Tainele Bisericii pentru a călători cu Hristos în toată viața noastră, spre câștigarea mântuirii.

† Dr. LAURENȚIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

La 90 de ani ai Patriarhiei Ortodoxe Române

La 1 Decembrie 1918, s-a desăvârșit crearea Statului român unitar, prin alipirea provinciilor românești înstrăinate, Basarabia, Bucovina, Transilvania și Banatul, la Vechea Românie, care devenea acum „România Mare”. Acest act memorabil din istoria neamului nostru a avut urmări benefice și pentru Biserica Ortodoxă. Existând un stat unitar, trebuia să avem și o Biserică unită, prin unificarea celor patru mari unități administrative-bisericești de până atunci: Biserica din Vechea Românie, condusă de un mitropolit primat, care se conducea după Legea sinodală din 1872; Biserica din Basarabia, condusă timp de peste o sută de ani de ierarhi numiți de Sinodul Bisericii Ruse din Petersburg; Mitropolia Bucovinei, creată în 1873, condusă de ierarhi români, dependentă întru totul de autoritățile de stat habsburgice de la Viena; și Mitropolia Transilvaniei și a părților „ungurene”, cărmuită de mitropoliți de la Sibiu, organizată pe baza Statutului Organic șagunian din 1868, prin care beneficia de o largă autonomie față de autoritățile de stat din Budapesta. Așadar, acum era nevoie de o organizare bisericească unitară, de un Statut de organizare a Bisericii din România întregită, fapt pentru care, încă din vara anului 1919, s-a instituit o comisie specială, numită „Constituanta Bisericească”, formată din 15 membri, câte trei de fiecare mitropolie, care să elaboreze un nou statut. Au urmat îndelungate discuții cu prezentarea mai multor „anteproiecte” și „proiecte”. La începutul anului 1925 s-a aprobat ultimul Proiect de Statut în Senat și în Camera Deputaților și a fost promulgat de regele Ferdinand. Noul Statut ținea seama de principiile de bază ale Statutului Organic șagunian.

Paralel cu discuțiile privitoare la noul statut, s-au făcut propuneri pentru ridicarea Bisericii noastre la demnitatea de Patriarhie. Primele propuneri s-au făcut încă din anul 1919, în Congresul preoțimii din Transilvania, întrunit la Sibiu (prin preotul dr. Gheorghe Ciuhandu de la Arad) și

(continuare în p. 5)

Pr. Prof. Mircea PĂCURARIU

Din cuprins:

Pr. Dr. Savu Popa

De la etica argumentării și a credinței, la etica vieții. Argumente în „sprijinul” orei de religie | pagina 2

Costion Nicolescu

Iarăși despre cult și cultură: cultura cultului și cultul culturii (II) | pagina 4

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

Întâmpinarea Domnului | pagina 6

Arhimandrit Visarion Joantă

Biserica în fața secularizării | pagina 11

De la etica argumentării și a credinței, la etica vieții

Argumente în „sprijinul” orei de religie

Cei care susțin critica, intensificată și isterizată din această perioadă, îndreptată împotriva „orei de religie” din școală, vin cu posibile „soluții” compensatorii de a se oferi, în schimbul orei de educație religioasă cel mult ore de „educație etică”. De parcă etica ar putea exista prin sine, fiind considerată numai o disciplină „umanitară”.

Etica nu poate fi despărțită de Religie. Etica derivă din puterea harică a Religiei, însumând codul legilor moral-religioase, având și înțelesul de aplicație practică a acestor principii.

Etica nu poate fi separată și, prin aceasta, ruptă din „trunchiul comun” al Religiei. A preda etica fără religie este asemenea predării geometriei fără matematică.

Trăim într-o lume în care reperele existențiale sunt serios și grav afectate și zdruncinate. Avem în fața ochilor aproape în fiecare moment cotidian, dar mai ales prin intermediul mass-mediei, tot mai mulți „confrăți” care își justifică, susțin, argumentează și impun orice părere, opinie, convingere, știință sau chiar concepția de viață. Se poate, astfel, zice orice, prin simple înșirări de cuvinte „pretențioase”, dar fără conținutul sau sensul pretins, aducându-se argumentații exclusiv subiective. Nu se respectă criteriile, argumentațiile nu se construiesc pe principii logice și raționale, dar mai ales pe principii și fundamente morale. Nici, cel puțin, de bun simț. Fiind bine știut că așa cum există un minim și elementar bun simț al propriilor fapte și al felului de a te comporta, există și un bun simț al felului în care gândești și „te rostești”. Astfel fiind, poți aparține culturii minore sau subculturii, sau, dimpotrivă, unei așa-zise culturi majore. Cultura religios-morală te recomandă ca pe un ins educat, civilizat și rațional, ca pe un om care impune prestanță și seriozitate.

Referindu-se la necesitatea reclădirii unui sistem educațional-formativ prin școală, ce reclamă „revenirea la cultura majoră a României”, Profesorul Andrei Marga, într-un interviu publicat în ziarul „Lumina de Duminică”, arăta că: trebuie „să se asume că există o etică a cunoașterii, a argumentării, a democrației, fără de care fiecare dintre acestea se trădează pe sine” („Revenirea la valorile ferme este soluția veritabilă pentru o educație optimă”, interviu cu Prof. Andrei Marga, rectorul Univ. Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, în ziarul *Lumina de Duminică*, nr. 37, an. VII, din 18 septembrie 2011).

Așadar, exista mai întâi o **etică a cunoașterii**.

Ceea ce știi, trebuie să fie bine și temeinic cunoscut. Cunoașterea ține de însuși felul tău de a fi. De aceea, știind că există, trebuie să cunoști și pentru sau de ce există. Această cunoaștere determină propriul tău sens de a exista. Descoperirea propriului sens de viață este determinată de cunoașterea sau știința despre Dumnezeu, Cel de la care primim cunoașterea și viața. El este adevărul și unicul principiu (izvor) de la care ne vine viața.

În cadrul Bisericii, chiar în miezul Săptămânii Sfinte a Patimilor, în Sfânta Evanghelie din Joia Mare, Mântuitorul Iisus Hristos ne descoperă sensul adevăratei cunoașteri, zicând: „Și acesta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (Ioan, 17, 3). În cadrul liturgic, la fiecare Sfântă Liturghie, în rugăciunea Antifonului al treilea, cerem darul cunoașterii adevărului dumnezeiesc („...dăruindu-ne nouă în veacul de acum, cunoaștința adevărului Tău”), împreună cu darul veșniciei („iar în cel ce va să fie, viața veșnică dăruindu-ne”).

Nu poți cunoaște „oricum” și „orice”. Cunoașterea presupune o **etică**. Ea este rezultatul unui drum, al unui parcurs, fiind un proces anevoios și sfânt, pentru că presupune o lucrare susținută din partea omului angajat permanent în procesul de a cunoaște, de a cunoaște în duhul Adevărului. Există o școală a cunoașterii, și ne aflăm permanent în această școală. Cunoașterea trebuie să fie în spiritul Adevărului. Și dacă ai cunoscut Adevărul, atunci cunoaștința ta trebuie să-ți devină adevăr de viață și îndreptar de gând și de faptă. Nu poți dovedi numai că știi, fără să făptuiești în conformitate cu adevărul propriei tale cunoașteri. La fel cum nu-ți poți prezenta, justifica sau argumenta propriile convingeri și opinii, spunând orice cuvânt sau invocând orice motiv sau raționament. Acestea țin, cel puțin, de trebuința de a fi rezonabil, cuviincios și respectuos în relația cu ceilalți. Există o rezonabilitate în ceea ce spui și în felul în care spui cuvintele. Dar, mai ales, trebuie să existe un spirit al discernământului sau al bunei-cuviințe, în ceea ce opinezi sau argumentezi. Nu poți rosti, despre tine și despre

propriile tale convingeri, exprimându-te față de ceilalți, decât în spiritul adevărului.

Ca să fii convingător și veridic, trebuie să posezi **etica argumentării**.

Cuvintele tale rostite trebuie să aibă puterea adevărului. Cuvântul nostru izvorăște din puterea Cuvântului divin, iar la modul desăvârșit, cuvintele noastre omenești trebuie să devină cuvintele lui Hristos. Pentru asumarea acestei răspunderi supreme, ne îndeamnă și Sfântul Apostol Petru, în Epistola I Sobornicească, zicând: „Dacă vorbește cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu” (I Petru 4, 11).

De aceea etica argumentării se bazează pe această „etică” a cunoașterii.

Cunoașterea, în sens etic, se susține și se împlinește doar prin credință.

În acest înțeles, am putea spune că există și o **etică a credinței**.

La acest nivel trebuie să te angajezi cu întreaga ta ființă, și nu numai sub aspect intelectual sau rațional.

În acest demers existențial, trebuie să fii susținut și de lucrarea dumnezeiască a harului Duhului Sfânt. Poți, mai apoi, spune cuvinte și opinii și poți mărturisi adevăruri convingătoare pentru că ai rigoarea, siguranța, încredințarea și certitudinea rostirilor. Reperele și criteriile spuselor tale devin adevăruri de netăgăduit, pentru că ele se sprijină pe adevărurile credinței, care devin propriile tale trăiri, fiind daruri și lucrări ale Duhului Sfânt.

Prin credință, etica cunoașterii, fundamentată pe etica argumentării, te angajează în **etica faptelor**.

Cu aceasta intrăm deja în „inima” sistemului de valori morale. Nu este vorba doar de o credință generică și de o etică limitată la o necesară făptuire a binelui în scopul protejării vieții umane, în înțelesul ei strict terestru. Ci este vorba de o angajare cu întreaga noastră ființă și viață în lucrarea și slujba binelui, prin săvârșirea faptelor bune și a virtuților, lucrare izvorâtă din credința și comuniunea noastră cu Hristos, Mântuitorul nostru, așa cum ne arată Părintele Dumitru Stăniloae, zicând: „Credința în Hristos e credința în Hristos cel din noi”, care „ne umple de iubire față de El, prin iubirea Lui față de noi”, iubire care „ne dă putere să ne facem asemenea Lui: să murim față de păcat, să ne manifestăm cu iubire față de oricine” (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, vol. II, București, 1978, p. 366).

Această credință lucrătoare, permanentizată prin fapte bune și prin virtute, ca împlinire continuă a săvârșirii binelui, prin împlinirea voinței lui Dumnezeu, creează **ordinea morală a existenței umane**. Ordinea morală este condiționată și susținută de *ordo amoris* – ordinea iubirii. Astfel, etica se cuprinde în morală, iar morală desăvârșește etica.

De aceea putem vorbi și de o **etică a vieții**.

Etica vieții este starea harică de săvârșire continuă a binelui și de revărsare iubitoare și dăruitoare a binelui, ca dar, față de semenul nostru. Acest lucru este posibil prin împreună noastră lucrare cu Dumnezeu, după învățătura Sfântului Apostol Pavel.

Poți avea și dovedi, cu adevărat, cunoașterea și argumentarea, în spirit etic, în măsura în care acestea sunt dovezi ale unei autentice mărturii că propria ta viață este conformă cu adevărata cunoaștere, care se argumentează și se confirmă prin însuși felul de a fi și de a trăi.

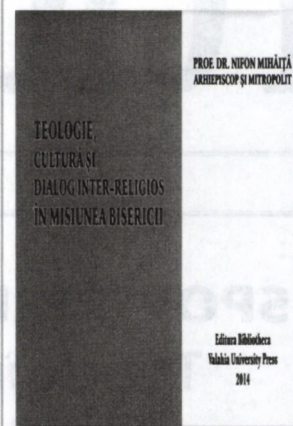
Cuvintele și faptele omenești, care devin propriile tale argumente, trebuie să „ardă” în mintea și în inima ta, dar și a interlocutorilor tăi, ca vorbe „pline de duh și de viață”, asemenea cuvintelor Mântuitorului Iisus Hristos. Așa cum au mărturisit Sfinții Apostoli Luca și Cleopa în drumul Emausului, călătorind și vorbind cu Iisus cel Înviat: „Oare nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbeai pe cale și când ne tâlcuia Scripturile?” (Lc. 24, 32).

De aceea, Etica nu poate exista fără Religie. Iar desprinsă din cadrul religios, etica poate rămâne doar un pretins sistem de valori raționaliste, susținut de o dispoziție, foarte limitată potențial, care ține de capacitatea și înțelegerea fiecărui om.

„Ora de religie” este o veritabilă „oră de etică” și, de aceea, nici la nivelul unor „discipline didactice”, ele nu pot fi reduse sau separate.

Pr. Dr. Savu POPA, Consilier cultural

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Nifon al Târgoviștei ne-a făcut un frumos dar, la început de an 2015, dăruindu-ne cartea ÎPS Sale **Teologie, Cultură și dialog inter-religios în misiunea Bisericii**, apărută sub egida Editurii Universității Valahia din Târgoviște.

Scrierea dă mărturie despre lucrarea misionară pe care autorul o desfășoară în

numele Bisericii Ortodoxe Române, în calitatea sa de exarh patriarhal, participant la comisiile de dialog cu diverse culte creștine sau în cadrul forurilor ecleziale europene. Volumul de față este structurat în cinci părți, cuprinzând materiale consistente, pe tematica părții respective. În deschidere, autorul ne oferă un capitol legat de *Reperete teologice pentru lumea de astăzi*, acest capitol neputând începe altfel decât prin ancorarea noastră Sfintele Taine ale Bisericii, prin intermediul cărora harul nevăzut al Duhului Sfânt vine să transforme, să spiritualizeze și să sfințească ființa umană. Autorul abordează aici în mod cu totul special Taina Sf. Botez și cea a Sfintei Cununii, ambele având o mare implicare atât personal-sacramentală, cât și social-eclesială.

Partea a doua a lucrării este dedicată *Dialogului inter-creștin ca mărturie a slujirii unității Bisericii lui Hristos*. Nu credem că putea scrie și mărturisi cineva mai bine despre dialogul inter-creștin decât Înaltpreasfințitul Nifon, care ne reprezintă cu cea mai aleasă demnitate și competență la întrunirile internaționale de acest gen. Sunt abordate, în acest capitol, aspecte ale dialogului atât de important între cultele europene, dar și între culte și Stat. Astfel sunt prezentate provocările și stadiul discuțiilor din dialogul ortodoxo-anglican, de exemplu, dar și dialogul posibil, prin Tratatul de la Lisabona, dintre culte și Uniunea Europeană.

Partea a treia a lucrării continuă pe aceeași linie a ancorării în realitatea europeană a valorilor creștine, fiind vorba de *Evanghelia lui Hristos – Sursă a valorilor perene pentru Europa de astăzi*. Sigur că, dintr-un asemenea capitol, nu putea lipsi o abordare a crizei economice, care se dovedește a fi mai degrabă o criză spirituală și o criză a valorilor. Totodată, nu lipsesc teme precum libertatea religioasă, demnitatea umană, dar și un material referitor la valorile creștine în politică. Valorile la care face referire autorul sunt: demnitatea inalienabilă a omului, libertatea, filantropia și solidaritatea, ca manifestare a umanității noastre profunde, dreptatea, adevărul, binele comun etc. Toate acestea nu fac decât să ne îndemne la reflecție pe noi, dar mai ales pe reprezentanții clasei politice.

Ultimele două capitole prezintă oameni și fapte din istoria națională, dar mai ales a Eparhiei încărcate de istorie pe care Înaltpreasfințitul o păstorește. Sunt creașionate aici portrete ctitoricești ale unor vrednici domnitori, unii dintre ei trecuți în rândul sfinților, sau sunt prezentate anumite monumente de cultură scrisă, cum este cazul *Îndreptării Legii*, *Octoihului lui Macarie* sau a *Tetraevangelului*. Prin aceste prezentări, autorul nu face decât să întărească mărturia referitoare la aportul pe care Biserica l-a avut de-a lungul timpului la dezvoltarea istoriei noastre naționale în ansamblul său și la importanța pe care valorile creștine le-au avut în viața și activitatea conducătorilor noștri de odinioară.

Ne bucurăm de acest dar frumos din partea autorului și nădăjduim că lucrarea va fi cercetată de cât mai mulți dintre cei interesați de istoria culturii noastre naționale și de cei interesați de profunzimile misiunii ortodoxe în societatea de azi și a dialogului inter-creștin la nivel european.

Mitropolitul Laurențiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 ianuarie. Î.P.S. Sa a săvârșit, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, rânduiala liturgică specifică pentru noaptea dintre ani și a adresat credincioșilor un cuvânt de binecuvântare. Dimineața, în același loc, a oficiat Sfânta Liturghie și slujba de Te Deum și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 2 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 3 ianuarie. A vizitat Complexul Monahal Păltiniș.

Duminică, 4 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala mitropolitană. La slujbă a participat și domnul Klaus

Werner Iohannis, președintele României, împreună cu mai multe oficialități locale și centrale. În aceeași zi, la Reședința mitropolitană, Î.P.S. Sa a avut o întrevedere cu domnul Klaus Iohannis.

Marti, 6 ianuarie – Praznicul Botezului Domnului. A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană. În aceeași zi, a oficiat, în Piața Mare a orașului, slujba de Sfințire Mare a Apei, la care au participat preoții și credincioșii din municipiul Sibiu, precum și o serie de oficialități locale. A adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 7 ianuarie – Soborul Sf. Ioan Botezătorul. A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala „Sfântul Ioan Botezătorul” din municipiul Făgăraș și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În aceeași zi, a participat la sărbătoarea tradițională a întrunirii „cetelor de feciori” din Țara Făgărașului, ocazie cu care a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 8 ianuarie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 9 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la Capela Facultății de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 11 ianuarie. A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură, la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din localitatea Săcele, jud. Brașov.

Luni, 12 ianuarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 13 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe.

Miercuri, 14 ianuarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultății de Teologie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 15 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet. În aceeași zi, la Facultatea de Teologie din Sibiu, a prezidat Comisia de evaluare și susținere publică a tezei de doctorat „Aspecte privind gândirea antitrinitariană a câtorva denotațiuni contemporane. Antecedente, geneze și implicații teologice”, elaborată de către teologul Dan Țăreanu, sub coordonarea științifică a pr. prof. dr. Pavel Aurel.

Sâmbătă, 17 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Antonie cel Mare” din Sibiu, cu ocazia hramului, și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La finalul Sfintei Liturghii, a oficiat slujba de parastas pentru Mitropolitul Antonie Plămădeală, ctitor al acestui locaș de închinare, fiind pomeniți și alți ctitori și slujitori.

Duminică, 18 ianuarie. Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Capela „Sfântul Nicolae” din cadrul Centrului de Plasament și al Centrului de Educație Incluzivă de la Turnu-Roșu, județul Sibiu. A sfințit pictura interioară, realizată în perioada trecută, și a binecuvântat celelalte lucrări de înfrumusețare a Capelei din instituția de ocrotire socială. La finalul Sfintei Liturghii, l-a hirotosit iconom pe preotul slujitor al Capelei, părintele Cristian Nicolae.

Luni, 19 ianuarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marti, 20 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie.

Miercuri, 21 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la Capela Facultății de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 22 ianuarie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 23 ianuarie. A prezidat ședința Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, în cadrul căreia au fost propuși doi candidați pentru ocuparea scaunului vacant de Episcop al Covasnei și Harghitei. A prezidat, apoi, ședința specială de consultare a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, cu Adunarea Eparhială a Episcopiei Covasnei și Harghitei, pentru îndeplinirea prevederilor statutare, în vederea înaintării către Sfântul Sinod a propunerilor pentru alegerea noului episcop al Covasnei și Harghitei. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a prezidat ședința anuală de lucru a Adunării Eparhiale a Episcopiei Covasnei și Harghitei, în cadrul căreia au fost prezentate dările de seamă ale sectoarelor administrative ale Eparhiei.

Sâmbătă, 24 ianuarie. I-a examinat, la Teologie Liturgică, pe masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Duminică, 25 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, din localitatea Tilișca, protopopiatul Săliște, și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură. La sfârșitul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a oferit preotului paroh, Ioan Teșă, distincția „Crucea Șaguniană pentru clerici”, ca încununare a întregii activități pastoral-misionare din satul sibian, însumând peste 35 de ani de dăruire la acest Sfânt Altar. A oferit, de asemenea, distincția „Crucea Șaguniană pentru mireni”, domnului inginer dr. Dumitru Teodor Banciu, fost primar al orașului Săliște

și un binefăcător și sprijinitor al activităților misionare ale Bisericii.

Luni, 26 ianuarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marti, 27 ianuarie. La Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”, din municipiul Râmnicu Vâlcea, Î.P.S. Sa a oficiat slujba înmormântării pentru dr. Nicolae Văcariu, prieten apropiat al Î.P.S. Sale. După slujbă, l-a vizitat la Reședința eparhială pe Î.P.S. Părinte Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului.

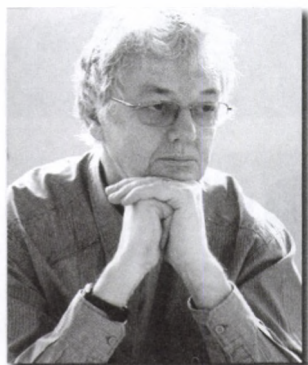
Miercuri, 28 ianuarie. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 29 ianuarie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 30 ianuarie – Sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi: Vasile, Grigore și Ioan. A săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană și a adresat credincioșilor și studenților prezenți un cuvânt de învățătură. A participat, apoi, în Aula „Mitropolit Ioan Meșianu” a Facultății de Teologie din Sibiu la comunicarea științifică organizată cu prilejul prăznirii Sfinților Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur, și prezentată de către P.C. Arhid. Prof. Dr. Ioan Ică jr.

Vineri, 31 ianuarie. A participat la Sfânta Liturghie și la slujba de Tedeum, oficiate de către P.S. Andrei Făgărășanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, la Capela mitropolitană, cu ocazia deschiderii lucrărilor ședinței Consiliului Eparhial și a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. A prezidat ședințele Consiliului Eparhial și ale Adunării Eparhiale, desfășurate în Aula „Mitropolit Ioan Meșianu” de la Facultatea de Teologie, în cadrul cărora s-au prezentat rapoartele de activitate pe anul 2014, pe sectoare și protopopiate.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

COSTION NICOLESCU

Iarăși despre cult și cultură: cultura cultului și cultul culturii (II)

Biserica s-a propus lumii de-a lungul istoriei prin cultură, și nu prin orice fel de cultură, ci cultură de prim rang. Biserica este un rezervor teaurizator de cultură, anume, de cultură filtrată cu mult rafinament pe parcursul istoriei ei. Putem vorbi despre Biserica noastră ca despre o Biserică a culturii și putem spune foarte multe despre cultura Bisericii. Până astăzi, națiunile Europei se propun spre cunoaștere și recunoaștere prin producțiile culturale ale Bisericii (tratate, ce este drept, de multe ori, numai ca „monumente istorice”). Cultura Bisericii, în bună măsură exprimată cultural, este una care, direct sau indirect, slujește preponderent slăvirii lui Dumnezeu. Icoanele, poezia, cântarea, arhitectura, gestică, miresmele..., toate au în Biserică această nobilă destinație.

O anumită precaritate a culturii generale la clerici, dar nu numai la ei, s-ar putea compensa printr-o trăire mistică înaltă, prin ardere totală, prin topire în Dumnezeu. Când, însă, această trăire lipsește, incultura și ignoranța aferentă devin cu totul supărătoare. Și destul de adesea agresive.

Dacă intelectualii sunt, mai degrabă, oameni ai întrebărilor și ai neliniștilor, clericii par să aparțină răspunsurilor deja aflate, adesea suficiente. Uneori, prea suficiente. Nu ar fi de neluat în seamă un transfer de neliniști creatoare și de fermite a nădejilor între cele două părți.

Între cele două lumi există asemănări și deosebiri. Și unele, și altele ar trebui să conducă în final la o benefică complementaritate, compatibilitate și conlucrare. Ar trebui...

Este de observat cu tristețe cum nu totdeauna cultura șlefuieste mari caractere. Cel puțin la nivel teoretic, cultura teologică pare mai capabilă de aceasta. Și totuși, excepțiile sunt nefiresc de numeroase. Observăm atât intelectuali incuți, cât și clerici netrăitori.

Sunt și oameni, nu mulți, nu destul de mulți, care se află între fronturi sau, mai bine spus, care se mișcă cu oarece familiaritate în ambele zone. *Des passeurs*, cum ar fi spus minunatul teolog și om de cultură Olivier Clément. Ei pot deveni punți, călăuze pentru zonele de graniță, pentru trecerea reușită dintr-o țară în alta a culturii. Este, într-o măsură, și situația mea, a unui care pendulează în ambele lumi, având rezerve față de anumite tendințe, având drag și prețuire pentru mulți oameni, simțindu-mă dator să mă înfurii și să apăr, atunci când este atacată sau nedrept criticată, tabăra cealaltă decât cea în care mă aflu la un moment dat.

Simt nevoia să introduc în ecuație un personaj extrem de interesant și de important, anume pe **iubitorul de cultură. Spectatorul!** Dar acela care, din simplu privitor, devine un om implicat în actul de creație. Cel care se mișcă cu bucurie și pricepere în varii domenii ale culturii, de la filosofie la artele spectacolului, de la cele ale vizualului la cele ale muzicii ș.a.m.d.p. Cei din această categorie, chiar dacă cel mai adesea niște „anonimi”, cunosc mai toate realizările cultural-artistice remarcabile ale unui loc și ale unui timp, sunt neobosiți în vizitarea mai multor domenii ale culturii. Ei urmăresc toate „mișcărilor” culturii, ei nu sunt preocupați de cancanuri, ci de esența lucrurilor. Ei sunt cei care citesc când călătoresc, fie călătoria aceasta reprezintă o scurtă petrecere în mijloace de transport în comun, fie ea e constituită de *marea vieții*, cum frumos ne spun textele liturgice. Chiar dacă au o ocupație de bază prin care-și câștigă existența, rațiunea vieții lor este privirea și ascultarea și lectura piscurilor culturii. Inima și sufletul lor ancorează în alte teritorii decât cel al producerii lor de zi cu zi. Ei sunt adresanții ideali ai creatorilor de artă, destinatarii râvnii de orice autor. Fără a fi profesioniști, ei sunt critici onești și iubitori, mereu entuziaști, lipsiți de orice tendință de blazare. Este adevărat că numai o parte a lor este de regăsit în Biserică. Actele de cultură nu sunt pentru ei „distracții”, ci chestiuni vitale. Ei se implică în ele serios, cu toată ființarea lor și le devin, în sensul dat de Marina Țvetaeva, co-autori („*Eu respect, de asemenea, oboseala cititorului. Ai obosit citind opera mea – înseamnă că ai citit bine și că ai citit ceva bun. Oboseala cititorului nu este devastatoare, ci creatoare, împreună-creatoare. Ea face cinste cititorului și mie.*” – *Poetul și critica*, 1926). Când astfel de oameni se întâlnesc, este sărbătoare a spiritului și se intră într-o jubilație culturală benefică.

Ce s-ar putea face? Întru întâlnire reală și benefică a celor două zone, spre obținerea de bune răspunsuri la provocările lumii contemporane? În cazul acestei generale împleticite comunicări între lumea culturii laice și cea a culturii Bisericii, ne aflăm, oarecum, ca în cazul separării Bisericilor (Fiecare ține morțiș, pe baza propriilor argumente, considerate irefutabile, ca cealaltă să vină necondiționat la credința ei, pe care o consideră a fi cea corectă.). Or, o abordare de acest tip constituie un drum închis și neproductiv. Ceea ce este supărător de ambele părți, atunci când apare, este suficiența, mulțumirea de sine și critica răutăcioasă a celuilalt, venită de prea multe ori din ignoranță.

Care ar fi, așadar, calea de ieșire din acest impas prelungit, calea care să conducă la o relație rodnică și, de ce nu, plăcută?

Se poate lesne observa cum oamenii din cele două categorii luate în considerare se întâlnesc cu maximă plăcere și implicare la... **agape**. Este de observat cum agapele sunt propuse și date cam totdeauna de cei din Biserică. De multe ori, prilejuite de praznice sau de alte evenimente importante din viața Bisericii. Cum am arătat într-o lucrare (*Hrănire și mântuire*), multe ale istoriei mântuirii (dar și ale istoriei-curențe) se petrec stând la masă, împărțind prietenește (sau numai convențional) hrana și băutura. Așadar, cred că statul împreună la masă poate constitui un prim pas, o deschidere promițătoare. Totul este ca să se treacă de la protocol bine garnisit la împreună-povestire, ființele să ajungă să dănuiască împreună, într-un Duh. La bucatele trupești, se cuvine a fi adăugate și cele spirituale, într-o bună întâlnire și rodnică rodire.

Apoi, în mod sigur, ar trebui ca fiecare parte să producă oameni capabili să transgreseze limitele propriei situații vocaționale, să pătrundă coerent și convingător în teritoriul partenerului dorit (sigur, mai întâi trebuie să fie dorit!). Să se ajungă la situare firească în ambele sfere, pe cât este cu putință. (Și, mult poate fi cu putință! Și nu numai la Dumnezeu, ci și la noi, oamenii...). Pentru a se ajunge la conlucrări culturale majore. Pentru aceasta, este nevoie de **Călăuze**, dar și de **călăuze**. De **Călăuze** importante la scara neamului, care să călăuzească spre piscuri culturale și spirituale, unde combustiiile sunt mai intense și rodurile mai persistente, dar și de **călăuze** de bună-credință (și bună credință!), vrednice albine ale spiritului, care cunosc potecile de duh în zonele de frontieră și sunt în stare (căci despre o stare vorbim, ce-i drept dinamică!) să ferească de rătăcirii și de deziluzii ucigătoare. Oricum, să trimită în cele din urmă la **Călăuza-Hristos**. Sigur, mai este necesar ca oamenii să-și libereze nevoia ontologică de bună călăuzire întru Adevărul și adevărurile generate de Acesta.

Putem vedea cum, în istorie, sunt cazuri, nu puține, de clerici care au fost totodată mari cărturari, de (luat în) seamă, după cum au fost și cazuri, destul de rare, de oameni de cultură care au ajuns clerici minunați (câteva exemple relativ recente: Daniil – Sandu Tudor, Virgil Gheorghiu, Nicolae Steinhardt, Valerian – Dragoș Păslaru).

Spre bună înțelegere, ar trebui ca oamenii clerului și cei ai culturii să pretindă unii de la alții numai acele roade care sunt specifice fiecăruia, deprinzând totodată o minimă cunoaștere a aprecierii lor. Exigențele reciproce imediate sunt adesea exagerate și nerealiste. Intelectualii și-ar dori ca oamenii Bisericii să fie oameni de mare cultură sau, oricum, de o cultură generală satisfăcătoare. Dar, trebuie văzut cum, în același timp și orizontul oamenilor de cultură este adesea destul de mărginit. Cel mai adesea nu prea știe o breaslă ce face alta și nici nu o interesează. La o privire atentă, oamenii de cultură, în mare parte, sunt destul de ignoranți în alte domenii ale culturii decât cele în care performează. Nu prea vezi muzicieni la vernisaje, pictori în sălile de concert, scriitorii abia se citesc între ei etc. etc. Îngustimea pare să fie caracteristica orizontului lor cultural. Și, totuși, când este vorba de oameni ai Bisericii, pretențiile sunt, deodată, mult mai mari și generalizate. De partea cealaltă, clericii și-ar dori ca peste noapte oameni de cultură importanți să devină cu totul bisericoși. Să fie prezențe continue și exemplare în viața liturgică. Ar fi frumos... Dar cam greu de împlinit.

Două lucruri ar fi de căutat. Unul ar fi constituit de **întâlnirea și peripatetizarea în aceleași teritorii, structurate de aceleași valori majore**. Apoi, **aflarea și folosirea unui limbaj cât de cât comun, caracterizat de strălucire, salvare și frumusețe**.

Simțul umorului ar putea juca un rol important. Dar să fie unul decent, subțire... Există un umor clerical fabulos, de cea mai bună calitate. Nu la prea mulți, din păcate. Este adevărat că, *ab initio*, se cere de la clerici un mai mare echilibru în trăire și manifestare, o anumită cenzurare a exprimărilor lor în societate. Clericii, dacă sunt prea jucăuși, nu dă bine, iar dacă sunt prea serioși, până la încrâncenare și crispăre, iar nu dă bine. Echilibrul, buna măsură este de dorit îndoit la ei.

O întâlnire reală nu se poate realiza decât în Biserică. Poate că, până la urmă, problema se reduce la a vedea dacă Dumnezeu este luat în considerare sau nu, iar dacă, totuși, este, în ce fel este. Apoi, trebuie avut în vedere și creștinismul implicat pe care-l manifestă mulți dintre oamenii de cultură. Mă gândesc și la viziunea lui Tarkovski, anume că își exersa arta precum o rugăciune, ca pe un mod de a se ruga. Asta presupune că Dumnezeu este implicat (fie și numai implicit)! Că este chemat, slăvit, iubit... Biserica trebuie să-și asume rolul ei recuperator și restaurator. Asemenea lui Hristos, Biserica trebuie să fie aceea care să facă prima mutare, să deschidă „jocul”, deschizându-i-se lui. Și, pentru acest tip de abordare, în mod sigur, nu toți slujitorii Bisericii pot avea darul special al simplei și bune comunicări cu intelectualii, mai ales cu elita lor (fie ea reală sau cu ghilimelele precizatoare). Astfel de preoți vor apare însă în chip necesar, pentru că Dumnezeu ne dăruiește cu generozitate cele de care avem nevoie. Mai rămâne ca ei să nu fie priviți cu suspiciune în propria tabără și să fie remarcați de tabăra cealaltă. Deschiderea lor să aflu ecou pe măsură.

Oamenii de cultură sunt un minunat teren de misiune. Greu de destelenit, dar capabil de roade extraordinare. Dar și oamenii din cler pot fi un teren propice pentru o misiune culturală, cu condiția ca aceasta să se facă cu smerenie și o corectă raportare la valorile creștine.

Întâlnirea trebuie să-și afle temeiul ultim și indestructibil în iubirea-prietenie, în *philia*. Intelectualii vin, pe fond, de orice fel ar fi ei, cu Filosofia, în timp ce Biserica propune, în același registru, Filocalia. Filosofie *versus* Filocalie... Iubirea de Înțelepciune *versus* iubirea de Frumos! Să nu fie! Căci avem mereu *Philo*! Undeva, acești oameni, îndeosebi când excelează, trebuie să se întâlnească, pentru că, în principiu, preocuparea lor este Înțelepciunea și Frumusețea lui Dumnezeu, mai apropiat spus, a lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului. Fratele nostru, Mirele nostru, Prietenul nostru...

De altfel, credința mea este că, totdeauna, preoții buni se vor înțelege cu intelectualii buni. Dacă nu, înseamnă că... nu sunt (prea) buni.

Toate aceste linii existențiale, mai mult sau mai puțin paralele, în același timp mai mult sau mai puțin întretăiate pe parcursul acestei vieți, se întâlnesc undeva la infinit, în proximitatea lui Dumnezeu, în optativul eshatologic. Asta înseamnă că propunerea de fond făcută ontologic omului este sfințenia. Nici lumea culturii, nici lumea clericală nu generează mecanic sfinți. Dar, chemarea și menirea lor este aceea de a-i așterne pe oameni cât de cât pe acest drum. Dacă nu suntem sfinți, măcar să ajungem să ne odihnim *cu* sfinții, cum frumos ni se cântă la slujba de la înmormântare. *Cu sfinții* este deja destul de bine. Cu ei suntem și lângă Unul Sfânt, Unul Domn...

Putem construi o **întrebare importantă**, chiar dacă într-o măsură oșioasă. A fost Hristos un intelectual? Așa, fără să scrie un rând (dacă neglijăm episodul cu femeia adulteră, când a însemnat ceva cu degetul pe pământ – Ioan 8, 6)? Învățându-i, totuși, de când era foarte tânăr, practic încă un copil, pe „universitarii” Templului. Ar fi prea puțin ca să-i atribuim această calitate. Dar a fost, în mod incontestabil, un Dumnezeu al culturii și un Om de cultură! De cultură în toate laturile ei de diamant șlefuit, de la cultura cuvântului, la cultura înfăptuirilor culturale. În istorie, învățătura Lui a generat nu numai cult, ci și Cultură!

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

(urmare din p. 1)

În Congresul preoțimii basarabene de la Chișinău. Au urmat alte propuneri din partea unor ierarhi și preoți, a unor oameni de cultură și chiar a unor oameni politici. Erau invocate mai multe argumente în favoarea înființării Patriarhiei: prestigiul de care se bucura țara noastră pe plan extern după realizarea Statului național unitar; Biserica noastră avea acum circa 13 milioane de credincioși, organizați în 5 mitropolii și 13 eparhii; avea două facultăți de teologie, cinci academii teologice în Ardeal și mai multe seminarii în vechea Românie; numeroși teologi români se implicaseră în mișcarea ecumenică, acum, în perioada ei de început; Biserica noastră ajutase, timp de o jumătate de mileniu, alte popoare ortodoxe căzute sub dominația otomană; s-a avut în vedere și faptul că două Biserici Ortodoxe din vecinătatea noastră își redobândiseră statutul de Patriarhie: cea rusă (1917) și cea sârbă (1920).

Ținând seama de toate propunerile făcute, la 4 februarie, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a adoptat *Actul de înființare a Patriarhiei Ortodoxe Române*. A fost aprobat apoi de Senatul României, la 12 februarie, și de Camera Deputaților, la 17 februarie, legea fiind apoi promulgată de regele Ferdinand la 23 februarie și publicată în „Monitorul Oficial” din 25 februarie 1925. Pe baza acestei hotărâri sinodale, mitropolitul primat de atunci, Miron Cristea, a devenit primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind recunoscut, potrivit canoanelor, prin *Tomosul* patriarhului ecumenic Vasile al III-lea. A fost înscăunat la 1 noiembrie în Catedrala patriarhală, în prezența membrilor Sfântului Sinod, a unor înalți demnitari ai statului și a 21 de delegați ai Bisericilor Ortodoxe surori, precum și a șefilor cultelor din țară. Istoria Bisericii noastre, pe parcursul acestor 90 de ani, este binecunoscută, dar, totuși, considerăm ca la acest ceas aniversar să menționăm doar câteva aspecte din realizările celor șase patriarhi care au condus Biserica noastră pentru nouă decenii.

Primul patriarh, **Miron Cristea** (1868-1939), originar din Toplița (jud. Harghita), se formase în spiritul tradițiilor șaguniene încă de la Sibiu, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea. După ce a obținut doctoratul în Litere la Universitatea din Budapesta (cu o teză despre Mihai Eminescu, prima monografie care a fost închinată poetului), s-a întors la Sibiu, unde a fost secretar și apoi „asesor” (consilier) la Arhiepiscopie, redactor al ziarului șagunian „Telegraful Român” (1898-1900), președinte al „despărțământului” Sibiu al Astrei, inițiator al unor instituții culturale și sociale românești. A avut un rol însemnat la lucrările de zidire a noii catedrale mitropolitane din Sibiu (1902-1906), dar și în acțiunea de organizare a primelor parohii ortodoxe românești în Statele Unite. Călugarit la Mănăstirea Hodoș Bodrog sub numele Miron, hirotonit preot-ieromonah și apoi hirotesit protosinghel, la 21 noiembrie/3 decembrie 1909, a fost ales episcop al Caransebeșului, după ce alte două alegeri n-au fost recunoscute de împăratul Francisc-Iosif, la propunerea Guvernului din Budapesta. În noua slujire, a militat pentru apărarea caracterului românesc al școlilor noastre confesionale, în fața încercărilor guvernanților de la Budapesta de a le maghiariza. S-a numărat printre patrioții români ardeleni care au militat pentru unirea Transilvaniei cu vechea Românie, hotărâtă la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918. La 18/31 decembrie 1919, a fost ales mitropolit al Bisericii din România, iar în 1925 a devenit primul ei patriarh.

Ca patriarh, poate fi socotit drept „părintele” unificării noastre bisericești, după realizarea României Mari, reușind să impună principiile Statutului Organic șagunian și în noul Statut al Bisericii noastre, adoptat în 1925. În același timp, a lucrat pentru înființarea a noi eparhii în Ardeal și în Basarabia, precum și a Episcopiei misionare românești din Statele Unite și Canada.

În timpul arhipăstoririi sale la București, a reorganizat Tipografia Institutului Biblic și de Misiune, tipărindu-se, din inițiativa sa, o nouă ediție *sinodală* a Bibliei, în 1936, în traducerea mitropolitului Nicodim Munteanu și a preoților profesori Gala Galaction (Grigorie Pișculescu) și Vasile Radu

LA 90 DE ANI AI PATRIARHIEI ORTODOXE ROMÂNE

de la Facultatea de Teologie din Chișinău, a tuturor cărților de slujbă, dar și a unor cărți de teologie și traduceri. A contribuit la întărirea legăturilor cu alte Biserici creștine, prin vizite reciproce, prin participarea unor teologi români la congrese și întruniri ecumenice peste hotare. A îndeplinit și un important rol politic, deosebit de onorant pentru un cărmuitor bisericesc: membru în „Regența” de trei persoane, instituită după moartea regelui Ferdinand (1927-1930), și prim-ministru al țării, din 10 februarie 1938 până la moartea sa, la 6 martie 1939.

Cel de-al doilea patriarh, **Nicodim Munteanu** (1864-1948), era un moldovean din Pipirig-Neamț, călugărit în Mănăstirea Neamț, cu studii la Academia duhovnicească din Kiev, fost vicar la Mitropolia din Iași, apoi la Eparhia Dunării de Jos (Galați), arhieru cu titlul „Băcăuanul”, episcop la Huși (1912-1923), locțiitor de arhiepiscop la Chișinău (iunie 1918-decembrie 1919), iar după ce s-a retras din scaunul de la Huși, stareț la Mănăstirea Neamț, apoi mitropolit al Moldovei (1935-1939), iar la 30 iunie 1939 ales patriarh, păstorind până la moarte (27 februarie 1948).

Păstoria lui ca patriarh s-a desfășurat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și în primii ani în care România se îndrepta spre un regim totalitar-ateu. Patriarhul Nicodim rămâne în cultura teologică românească prin cunoscutele traduceri pe care le-a făcut din literatura teologică rusă: cuvântările arhiepiscopilor Inochentie al Odessei și Serghe al Vladimirului, ale preotului Constantin Stratilatov, din operele lui Grigorie Petrov și Serghe Cetfericov, din A.P. Lopuhin (*Istoria biblică a Vechiului Testament*, 4 volume, *Istoria biblică a Noului Testament*, în 2 volume), din englezul F.V. Farrar, dar după versiuni rusești (*Primele zile ale creștinismului*, 3 volume, *Viața lui Iisus Hristos*, 2 volume, *Viața și opera Sfântului Apostol Pavel*, 3 volume, *Viața și operele Sfinților Părinți și învățători ai Bisericii*, 3 volume, etc.). De asemenea, a tradus Noul Testament (cinci ediții), Psaltirea (trei ediții), 24 de cărți din Biblia sinodală din 1936, precum și 24 de cărți din Vechiul Testament și întreg Noul Testament, în noua ediție sinodală din 1944.

A urmat un patriarh provenit din rândul preoților de mir văduvi, **Justinian Marina** (1901-1977), originar din satul Suești-Vâlcea. Studiase la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea, apoi la Facultatea de Teologie din București. A fost învățător, preot într-o parohie rurală, apoi în Râmnicu Vâlcea, arhieru vicar la Iași, cu titlul „Vasluiianul” (1945), pentru câteva luni, mitropolit al Moldovei (1947), iar după moartea lui Nicodim a devenit locțiitor de patriarh, apoi, la 24 mai 1948, ales ca al treilea patriarh al Bisericii noastre (înscăunat la 6 iunie 1948). Deși a păstorit în cea mai întinată perioadă din istoria Bisericii noastre, deși primit cu neîncredere de mulți, patriarhul Justinian a devenit curând un „ierarh al faptelor”, dar mai ales un bun diplomat, care a știut să îndrume Biserica în condițiile grele prin care trecea întreg neamul. El a fost nevoit să adopte un nou Statut de organizare și funcționare a Bisericii, în octombrie 1948, care a trebuit să țină seama de noile condiții politice, sociale și de alt gen prin care trecea țara (existau acum 5 mitropolii, dar cu numai 13 eparhii). În 1948, după ce s-au desființat toate seminariile teologice, patru academii teologice din Ardeal și Banat, precum și Facultatea de Teologie din Cernăuți-Suceava, patriarhul Justinian a reorganizat treptat cinci seminarii teologice, cu cinci clase, și două institute teologice de grad universitar la București și Sibiu. Au apărut câteva noi reviste bisericești, s-au tipărit noi ediții ale tuturor cărților de cult, s-a reeditat Biblia sinodală (1968 și 1975), mai multe ediții din Noul Testament și Psaltire, dar și lucrări ale profesorilor de teologie. S-au refăcut numeroase monumente istorice-bisericești în întreaga Patriarhie, s-au creat aproximativ o sută de muzee bisericești. În același timp, s-au reluat legăturile cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, dar și cu mișcarea ecumenică (întreruptă în timpul războiului), au avut loc vizite ale unor patriarhi ortodocși la noi, dar și vizite ale unor delegații sinodale române peste hotare.

Patriarhul **Iustin Moises** (1910-1986), originar din zona Muscelului, cu studii la Seminarul Teologic al orfanilor de război din Câmpulung, apoi la Facultatea de Teologie din Atena, care i-a conferit doctoratul, cu specializări la Strasbourg și Atena, a fost unul din marii teologi ai secolului al XX-lea. Fusese profesor de Noul Testament la Facultățile de Teologie din Varșovia, Cernăuți-Suceava și București, până în 1956. Ca profesor de teologie, a publicat mai multe lucrări de

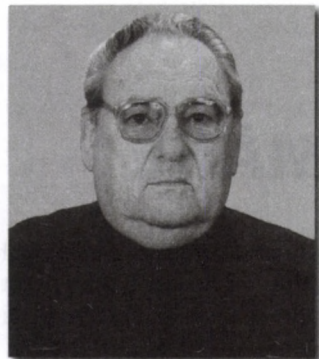
Noul Testament, întreaga sa operă fiind reeditată de episcopul Calinic al Argeșului în opt volume. Pentru scurt timp a fost mitropolit al Ardealului (1956), apoi mitropolit al Moldovei și Sucevei (1957-1977), iar din iunie 1977, patriarh.

A fost cel mai prestigios ecumenist al timpului său, reprezentant al Bisericii noastre la zeci de întruniri inter-creștine, în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și al Conferinței Bisericilor Europene, și la conferințe pan-ortodoxe. Iar ca patriarh, a condus câteva delegații ale Bisericii noastre, care au vizitat alte Biserici creștine. A inițiat o amplă acțiune de traduceri din operele Sfinților Părinți și scriitori bisericești; s-au tipărit și alte lucrări teologice sau de artă bisericească. În calitate de mitropolit al Moldovei, a început o largă acțiune de restaurare a monumentelor istorice-bisericești din Eparhia sa, continuând cu unele din Arhiepiscopia Bucureștilor. Din nefericire, din timpul arhipăstoririi sale, s-a intensificat și acțiunea de demolarea unor biserici în București.

Arhipăstoria patriarhului **Teoctist Arăpașu** (1915-2007), s-a desfășurat pe parcursul a peste două decenii, din 1986, până la 30 iulie 2007, având cea mai îndelungată slujire arhierască din istoria Bisericii noastre, 57 de ani. Era un fiu al plaiurilor botoșănene, cu studii la Seminarul de la Cernica și la Facultatea de Teologie din București. A fost preot slujitor la Catedrala din Iași, vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, apoi arhieru vicar patriarhal, cu titlul „Botoșăneanul”, episcop la Arad, mitropolit al Olteniei, apoi al Moldovei, urmând apoi în scaunul patriarhal din 1986. A păstorit în aceleași condiții vitrege până în decembrie 1989, după care i-a fost dat să procedeze la o revigorare a vieții bisericești în noua conjunctură politică de la noi. Ca episcop, ca mitropolit și apoi ca patriarh s-a implicat în mișcarea ecumenică, a condus delegații sinodale, care au vizitat alte Biserici, ori a primit vizita unor patriarhi sau a altor conducători de Biserici (de pildă, vizita papei Ioan Paul al II-lea, în 1999, și vizita sa la Roma). S-a ocupat de restaurarea unor biserici-monumente istorice din eparhiile pe care le-a condus. După 1989, a fost preocupat de reintroducerea studiului Religiei în școlile primare, gimnazii și licee, a asistenței religioase în spitale, unități militare și închisori. S-au reînființat eparhiile desființate în 1948 ori au luat naștere noi eparhii. S-au înființat noi facultăți de teologie și seminarii, s-au editat zeci de noi lucrări teologice, s-au făcut noi canonizări de sfinți români, s-au ridicat biserici și mănăstiri pe întreg teritoriul țării.

Actualul patriarh, **Preafericul Părinte Daniel** (născut la 22 iulie 1951), este un fiu al Banatului, cu studii liceale la Lugoj, teologice la Sibiu și București, continuând cu specializări la Strasbourg și Freiburg im Breisgau, cu doctorate la Strasbourg și București. A fost mulți ani profesor și director adjunct la Institutul ecumenic de la Bossey și, pentru scurt timp, conferențiar la Institutul teologic universitar din București, tuns în monahism la Sihăstria și hirotonit preot-ieromonah. În 1990 a fost, pentru câteva luni, episcop vicar la Timișoara, iar din vara anului 1990, până în 2007, mitropolit al Moldovei și Bucovinei. În această perioadă, a înființat o nouă Facultate de Teologie în Iași, dar și mai multe seminarii pe întreg cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor, s-au creat diverse instituții culturale-bisericești și sociale, tipografii și postul de radio Trinitas de la mănăstirea Golia din Iași, s-au ridicat zeci de biserici noi și așezări monahale, a inițiat canonizarea mai multor ierarhi și călugări din Moldova. A reprezentat Biserica noastră la congrese și întruniri ecumenice peste hotare, a publicat lucrări teologice, fie în volum, fie în periodice din țară și de peste hotare. Ca patriarh, continuă același gen de acțiuni în Arhiepiscopia Bucureștilor. Trebuie să mai notăm înființarea Postului de Radio și Televiziune „Basilica” al Patriarhiei, a ziarului „Lumina”; a făcut vizite peste hotare în fruntea unor delegații sinodale ori a primit vizita patriarhilor de la Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim. În mod deosebit, trebuie să consemnăm faptul că, la scurt timp după înscăunare, au început lucrările de zidire a noii Catedrale patriarhale, numită „a mântuirii neamului”.

Toți acești mari patriarhi au făcut cinste Bisericii lor, prin munca entuziastă și dezinteresată pe care au depus-o în slujba ei, deși doi dintre ei au activat într-o perioadă de mari opresiuni pentru întregul nostru popor. Fiecare dintre ei și-a slujit Biserica și țara cu toată dăruirea, ca buni organizatori, ca oameni de cultură, ca patrioți, dar și ca ecumeniști. De aceea, avem datoria să ne aducem mereu aminte de ei și să le cinstim memoria, mai ales în acest an aniversar, 1925-2015.

Arhid. Prof. Dr.
CONSTANTIN VOICU

ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI

În marea Sa bunătate, Dumnezeu a creat prima pereche de oameni. Neascultarea lor a făcut ca ei să fie izgoniți din fericire în focul suferințelor vieții pământești. Cu toată această cădere – în păcat –, omul n-a renunțat la nădejdea unei întâlniri cu Creatorul său. Dar însuși Dumnezeu, chiar de la început, nu a lăsat omenirea fără nădejde de salvare din suferințe. În scurgerea vremii, Dumnezeu a lăsat prin gura prorocilor să se vestească venirea unui izbăvitor, care va ridica neamul omenesc din nefericita cădere. Această promisiune s-a împlinit odată cu venirea pe lume a Fiului lui Dumnezeu, a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Obiceiul Legii Vechi era ca, după 40 de zile de la naștere, „tot întâiul născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului” (Lc. 2, 23).

Potrivit acestor orânduiri, Sf. Fecioară Maria a mers la templul din Ierusalim, ca să „pună înaintea Domnului” pe Fiul său și să aducă sacrificiu, ca femeie săracă fiind, două turturele.

Dar, odată cu aceasta, mama lui Dumnezeu a împlinit și o altă cerință a Legii Vechi, oferind pe Fiul ei cel întâi născut lui Dumnezeu ca dar, însă un dar netrecător, cu care s-a pus sfârșit tuturor jertfelor Legii Vechi și care S-a jertfit pe Sine pentru curățirea păcatelor omenirii. Fiul lui Dumnezeu, Care a venit să ne răscumpere, se răscumpără însuși cu două turturele. Atât de mare era sărăcia Lui, încât nu s-a putut aduce pentru Dânsul un miel – căci așa era obiceiul –, ci numai două turturele, cum era prescris pentru săraci. Venind în lume, S-a îmbrăcat în fașă cu sărăcia, ca să învețe pe oameni întoarcerea spre Dumnezeu pe căile smereniei, de la care îi îndepărtase mândria și oarba încredere în ei.

Dar în momentul când Preacurata vine cu Pruncul, să săvârșească cele rânduite, în templul din Ierusalim este întâmpinată de un bătrân, anume Simeon, de care Sfânta Evanghelie ne spune că era un „om drept și temător de Dumnezeu”, căruia i se făgăduise de la Duhul Sfânt, că nu va muri, până ce va vedea pe Hristosul Domnului.

Smeritul bătrân se apropie de Sfânta Fecioară, ia Pruncul în brațe și, zguduit în toată ființa sa de împlinirea unei mari nădejdi, îndelung mângâiată în străfundurile sufletului său, izbucnește în mulțumiri și laude aduse lui Dumnezeu pentru marea bucurie pe care i-a hărăzit-o, zicând: „Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o în fața tuturor popoarelor, ca să fie lumină spre descoperirea neamurilor și mărirea poporului Tău Israil” (Lc. 2, 29, 32).

Din cuvintele bătrânului, vedem cum se desprinde bunătatea lui Dumnezeu față de el, dându-i să trăiască ani mulți, mai mulți decât trăiesc alți semeni, întărit prin nădejdea că n-o să moară până nu va vedea împlinite profețiile privitoare la Pruncul dumnezeiesc. Iată că acum i s-a dat această mare fericire, de a se atinge, chiar de a-L lua în brațe pe „Unsul Domnului”, pe Mântuitorul.

Pătruns de duhul profeției, într-o asemenea fericită împrejurare, bătrânul simte și anunță că venirea Mântuitorului va însemna pentru unii slobozirea, iar pentru mulți alții

va însemna și ridicarea lor din umbră și durere. Gândurile multor inimi se vor descoperi, iar fiecare va primi răsplata după gândul și munca sa.

Dar, în timp ce bătrânul Simeon profetiza, iată că se ivi o femeie bătrână, prorocița Ana, fiica lui Fanuil din neamul lui Așer, adusă și ea la templu în acel moment de Duhul Sfânt.

Era văduvă, de 84 de ani, această bătrână – ne spune Sf. Scriptură – trăia în preajma templului, petrecându-și zilele în rugăciuni și posturi îndelungate. Văzând-o pe Maica Domnului cu Pruncul în brațe, și această bătrână sfântă

cu sufletul de Cel mai presus de fire. Și noi putem să simțim această bucurie, dar trebuie să ne gândim o clipă, că, pentru acest fapt, să respectăm anumite rânduieli de viață creștină. Nu trebuie să uităm, că Mântuitorul a spus înainte de a se înălța la cer: „Iată Eu cu voi sunt, în toate zilele până la sfârșitul veacului” (Matei 28, 20). Faptele Apostolilor ne mărturisesc la fel, că „Dumnezeu nu este departe de fiecare dintre noi, căci în El avem viață, ne mișcăm și suntem” (17, 27-28).

Sunt nenumărate cazurile de credincioși aleși, care au mărturisit că L-au simțit pe Dumnezeu în preajma lor,

mai ales atunci când erau încălziți de rugăciune. Prezența Domnului nostru Iisus Hristos în preajma noastră, în viața noastră, în adâncul sufletului nostru, venind în ajutorul slăbiciunilor noastre, o putem afla atunci când ne rugăm fierbinte și din tot sufletul, din toată ființa noastră. Sfântul Apostol Pavel ne spune că: „Duhul vine în ajutor slăbiciunilor noastre și însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspiruri negăite” (Romani 8, 26).

Dar pe Domnul îl găsim nu numai în rugăciune, ci și în viața noastră de toate zilele, atunci când simțim în adâncul ființei noastre o dorință puternică de a ne depăși pe noi înșine, de a ieși din lăncezeala în care trăim, de a face binele, de a simți frumosul, de a cunoaște adevărul.

Taina Sfintei Împărtășanii este mijlocul cel mai direct de a-L întâmpina pe Domnul, de a ne apropia de El, de a ne uni chiar cu El. În Sf. Împărtășanie este însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Dar trebuie să fim dreți și temători de Dumnezeu ca dreptul Simeon,

trebuie să ducem o viață curată ca prorocița Ana, pentru ca să trăim cu adevărat zguduirea fericită pe care au trăit-o aceștia când L-au întâmpinat pe Mântuitorul.

Dar noi mai avem și o altă posibilitate de a-L întâmpina pe Domnul. Este momentul solemn al prezentării noastre în fața dreptului Judecător. Atunci se va vedea pentru totdeauna cine dintre noi merită să simtă bucuria negăită pe care a simțit-o dreptul Simeon. Pentru această dreaptă judecată trebuie să ne pregătim zi de zi, clipă de clipă, până la sfârșitul vieții noastre.

Să ne cercetăm sufletele și să ne curățim trupurile, ca să-L putem întâmpina pe Domnul în starea fericită a bătrânului Simeon.

Să-L rugăm pe Dumnezeu, să ne ajute în rugăciunile noastre, în strădaniile noastre de a împlini binele. În apropierea noastră de Sfânta Împărtășanie, să nu ne arătăm nevrednici de a-L recunoaște și de a-L întâmpina cu toată căldura sufletelor noastre pe Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos. Să dorim, ca și dreptul Simeon, a fi totdeauna în pace. Căci nu este altă fericire mai mare pe pământ decât a trăi în pace cu toți oamenii, a căuta pacea și a face pace între cei învrăjbiți. Iar cu aceste învățături hrănindu-ne, în acest sfânt praznic dumnezeiesc, să ne rugăm Domnului, ca să împace lumea, să întărească dreapta credință, iar pe noi să ne miluiască și să ne mântuiască.

izbucnește în laude și mulțumiri lui Dumnezeu, vestind apoi în tot Ierusalimul, celor ce-L așteptau pe Mesia, împlinirea proorociei privitoare la „Unsul Domnului”.

Pilduitoare este întâmpinarea Mântuitorului de către acești doi bătrâni, care duceau o viață curată, având darul de la Dumnezeu de a trăi să vadă și să recunoască în micuțul adus la templu pe însuși Mesia cel prezis de profeți. Dar să nu ne gândim că numai acești doi bătrâni cunoșteau ceea ce s-a vestit prin proroci. Întreg poporul iudeu trăia în așteptarea acestor vremuri, când trimisul Domnului, Mesia, va veni să aducă în lume dreptate și pace și izbăvirea suferințelor celor mulți și umiliți. Dar oamenii acelor vremuri își făceau o idee greșită despre Mesia, așteptându-L ca pe un rege viteaz, în loc să-L aștepte ca pe un izbăvitor sufletesc din robia păcatelor.

Au trecut aproape două mii de ani de la această întâmpinare a Domnului la templul din Ierusalim. Multe s-au schimbat în lume, peste multe a trecut credința creștină și venim acum și ne întrebăm: suntem și noi vrednici să-L întâmpinăm pe Domnul nostru Iisus Hristos? Putem noi să ne socotim vrednici de a trăi clipele pe care le-au trăit dreptul Simeon și prorocița Ana?

Răspunsul este ușor de dat. Și noi putem să-L întâmpinăm pe Domnul, ca și dreptul Simeon și prorocița Ana.

De aproape două mii de ani, toți dreții și toți sfinții Bisericii creștine au simțit bucuria negăită de a se atinge

Sfântul Ioan Gură de Aur despre Postul Mare

„Căci cinstea acordată postului nu înseamnă abținerea de la mâncăruri, ci părăsirea păcatelor, fiindcă cel care limitează postul numai la abținerea de la mâncăruri, acela este cel care îl necinstește cel mai mult. Postești? Dovedește-mi [acest lucru] prin faptele [tale]! «Ce fel de fapte?» spune [cineva]. Dacă vei vedea un sărac, miluiește-l! Dacă vei vedea un dușman, împacă-te [cu acesta]! Dacă vei vedea un prieten ținut la loc de cinste, nu-l invidia! Dacă vei vedea o femeie cu forme frumoase, mergi mai departe! Căci, fără îndoială, nu numai gura [trebuie] să postească, ci și ochiul, și auzul, și picioarele, și mâinile, și toate mădulele trupului nostru. Să postească mâinile curățindu-se de [orice] răpire și lăcomie! Să postească picioarele, abținându-se de la alergările către spectacolele cele călcătoare de lege! Să postească ochii, învățându-se să nu se arunce niciodată spre chipuri cu forme frumoase, nici să nu se îndeletnicească cu frumuseți străine. Căci hrana ochilor este privirea; iar dacă aceasta va încălca legea sau va fi neîngăduită, [atunci] va aduce vătămare postului și va răsturna întreaga mântuire a sufletului; dar dacă este legiuită și singură, [atunci] împodobește postul. Ar fi [un lucru] dintre cele mai ciudate ca, în privința mâncărilor, să te abții, din cauza postului, chiar și de la hrana îngăduită, însă în privința ochilor să atingi chiar și ce este oprit. Nu mânânci carne? Să nu mânânci nici desfrânare cu ochii!

Să postească și auzul! Iar postul auzului [înseamnă] a nu primi vorbiri de rău și defăimări. Să nu primești vreun zvon deșert (Ieșire 23, 1), zice. Să postească și gura, [înfrânându-se] de la vorbe rușinoase și de la injurii. Altfel care este folosul când ne abținem de la [carnea] de pasăre și pește, [însă] ne mușcăm și ne devorăm frații? Cel care vorbește a mâncat carne de frate, a mușcat din trupul aproapelui [său]. De aceea și Pavel ne-a înfricoșat zicând: *Iar dacă vă mușcați unii pe alții și vă devorați, luați seama să nu vă nimiciți întreolaltă* (Gal. 5, 15). Nu ți-ai înfipt dinții în carne, însă ai înfipt vorbirea de rău în suflet, ai rănit cu bănuiala cea rea, ai pricinuit nenumărate rele și ție, și aceluia, și altora mulți. Căci ponegrindu-l pe aproapele [tău], l-ai făcut mai rău și pe cel ce te-a ascultat. Căci dacă este un păcătos, devine [și] nepăsător, căci își găsește un tovarăș de păcat. Iar dacă este drept, este ridicat spre răstăcirea minții și se umflă din pricina păcatului altora, fiind mânat să-și închipuie [lucruri] mari despre sine. Pe lângă acestea, ai vătămat și comunitatea Bisericii. Căci, fără îndoială, toți cei care aud nu îl acuză [doar] pe cel care a păcătuit, ci lovesc cu învinuiri în [tot] neamul creștinilor. Căci este imposibil să-i auzi pe cei necredincioși spunând «Cutare este depravat și neînfrânat», ci, în locul celui care a greșit, îi ponegrec pe toți creștinii. Mai mult, ai făcut ca slava lui Dumnezeu să fie blasfemiată; după cum numele lui Dumnezeu este slăvit [atunci] când avem o faimă bună, tot astfel este blasfemiata și batjocorita, [atunci] când păcătuim.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la statui I*, studiu introd., trad. și note de Adrian Podaru, Ed. Polirom, Iași, 2011, p. 195-199.)

Acest fragment este preluat dintr-o omilie rostită de Sfântul Ioan Gură de Aur la începutul Postului Mare din anul 387 la Antiohia, în vreme ce era tânăr preot. Omilia aceasta face parte din grupul de omilii numite de patrologi „la statui”, întrucât ele se referă, în bună măsură, la un eveniment reprobabil din istoria Antiohiei, petrecut cu puțină vreme înainte de începutul Postului Mare din acel an, când un grup de cetățeni, înfuriați că împăratul a decis impunerea de noi impozite, a dărâmat statuile acestuia și ale familiei imperiale din oraș. În așteptarea unei decizii legate de soarta orașului, care putea fi pedepsit aspru de către împărat, Sfântul Ioan a rostit aceste omilii. Din cuprinsul lor vedem cum predicatorul încearcă să-i mângâie și să-i îmbărbăteze pe antiohienii care trăiau sub presiunea

așteptării deciziei legate de soarta orașului lor, dar și să-i învețe despre Postul Mare care începuse între timp.

În fragmentul citat mai sus, Sfântul Ioan arată că postul nu înseamnă doar abținerea de la unele mâncăruri, ci mai ales părăsirea păcatelor și practicarea virtuților. Pentru a sublinia cât mai clar acest aspect, el relevă că necinstirea restricțiilor lui culinare, ci limitarea lui la simpla abținere de la unele mâncăruri. Acest exercițiu de abstenență trebuie să fie însoțit de virtute și ferirea de păcate. Sunt oferite, în acest sens, câte două exemple de virtuți (miluirea săracilor și împăcarea cu dușmanii) și de păcate care trebuie evitate (invidia și desfrânarea). Apoi Sfântul Ioan arată că postirea nu trebuie să se limiteze numai la un mădular al trupului, ci la tot trupul. Pentru postirea de bucate este amintită gura, ca simbol al întregului aparat digestiv, iar pentru reliefa ideii că tot trupul trebuie să postească, sunt amintite alte părți ale acestuia: ochii, urechile, picioarele și mâinile. Mâinile vor posti prin ferirea de lăcomie și răpire, picioarele, prin ferirea de alergările către spectacole „călcătoare de lege”, ochii, prin ferirea de a privi chipuri cu forme frumoase, urechile, prin ferirea de la auzirea de vorbiri de rău și defăimări, iar gura, prin evitarea rostirii de vorbe rușinoase și injurii. Prin exemplele de postire date mai sus, Sfântul Ioan face trimitere la situații concrete din Antiohia vremii sale. Astfel, creștinii sunt îndemnați să nu meargă la spectacole nepotrivite perioadei de post. În Antiohia din acea vreme existau încă mulți păgâni, iar ritmul de viață al orașului nu ținea seama de calendarul creștin. Astfel, teatrul renumit al orașului oferea spectacole ce puneau în scenă piese inspirate din mitologia păgână sau satire pline de imoralitate. Sfântul Ioan insistă ca toți creștinii să se ferească de acestea tot timpul, dar mai ales în perioada postului. Atacurile Sfântului Ioan împotriva teatrului trebuie înțelese în contextul vremii în care a trăit el. Teatrul era atunci eminamente păgân. Ferirea de acesta însemna ferirea de mituri păgâne și de imoralitate. Aplicând poziția Sfântului Ioan față de teatru la vremurile noastre, înțelegem că și astăzi creștinul este dator să se ferească de piesele de teatru vulgare și pline de imoralitate, dar poate participa la piese de teatru decente, cu valoare culturală autentică și moralizatoare.

Pentru a reliefa faptul că gura poate dauna mai mult vorbind de rău pe aproapele decât nepostind, Sfântul Ioan vorbește detaliat despre păcatul clevetirii. Acesta face rău clevetitorului, ascultătorilor clevetirii și celui care este clevetit, indiferent dacă este ponegriat pe drept sau pe nedrept, și comunității Bisericii. Sfântul Ioan insistă mult asupra responsabilității creștinului, atât individuală, cât și față de comunitatea Bisericii. Pentru el era important ca fiecare creștin să fie exemplu de moralitate în Antiohia unde trăiau încă mulți necreștini, atât păgâni, cât și evrei. Acest accent pe rolul de exemplu al creștinului nu este mai puțin relevant astăzi, când trăim într-o lume secularizată.

În sfârșit, fragmentul citat mai sus este valoros pentru istorici, întrucât ne arată cum anume posteau creștinii din Antiohia sfârșitului de secol IV, anume, meniul lor nu cuprindea carne și pește. Aceasta nu înseamnă că lista nu cuprindea și alte restricții. Sfântul Ioan amintește doar carnea de pasăre (nu și de alte animale), probabil pentru că în meniul zilnic al antiohienilor intra mai ales carnea de pasăre. În Antichitate, pentru că nu existau metode eficiente de conservare a cărnii, erau sacrificate mai ales păsările, pentru că puteau fi consumate în timp scurt. Animale mai mari erau sacrificate doar de către cei bogați și doar pentru ospețe, când puteau fi consumate cantități mai mari de carne.

Pr. Conf. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

ECUMENICA

Înaltpreasfinția Sa Jovan, Arhiepiscop de Ohrid și Mitropolit de Skopje a fost eliberat la 2 februarie a.c. din închisoarea Idrizovo din Macedonia. Mitropolitul Jovan a fost condamnat în repetate rânduri la închisoare în Macedonia, fiind acuzat de tulburarea liniștii publice și delapidarea unor sume de bani. Biserica Ortodoxă Sărbă, de care aparține Mitropolia Autonomă de Skopje, condusă de Mitropolitul Jovan, a susținut mereu că ierarhul este închis din motive politice, întrucât acesta a ales să rămână sub oblăduirea canonică a Bisericii Ortodoxe Sârbe. În anul 2002, o delegație a Bisericii Ortodoxe Macedonene, căutând clarificarea situației canonice a acestei biserici, care își declarase autocefalia în 1967 și nu era recunoscută ca atare de restul lumii ortodoxe, a semnat la Niș, în Serbia, un acord de intrare sub oblăduirea canonică a Bisericii Ortodoxe Sârbe, garantându-i-se autonomia. La întoarcerea la Skopje, „acordul de la Niș”, cum a rămas în istorie înțelegerea mai sus amintită, a fost aspru criticat de Sinodul Bisericii Ortodoxe Macedonene și de opinia publică din Macedonia. Acordul a fost susținut doar de câțiva ierarhi, în frunte cu Mitropolitul Jovan, care au creat Mitropolia Autonomă de Skopje, care este parte a Bisericii Ortodoxe Sârbe. Majoritatea populației din Macedonia aparține Bisericii Ortodoxe Macedonene, nerecunoscută canonic. Statul Macedonia sprijină această Biserică nerecunoscută canonic, pentru că vede în aceasta o șansă de întărire a independenței țării. La ora actuală, primatul acestei Biserici este Ștefan de Ohrida și Macedonia. Eliberarea Mitropolitului Jovan a venit ca urmare a unei intense activități diplomatice a Bisericii Ortodoxe Ruse. La 19-20 decembrie 2014 Înaltpreasfinția Sa Hilarion, Mitropolit de Volokolamsk și șeful relațiilor externe ale Patriarhiei Moscovei, a vizitat Skopje și a avut întâlniri cu președintele, prim-ministrul și ministrul afacerilor externe al acestei țări, cerând, împreună cu ambasadorul Federației Ruse la Skopje, eliberarea Mitropolitului Jovan. Mitropolitul Hilarion a avut posibilitatea de a-l vedea pe Mitropolitul Jovan în spitalul Maica Theresa din Skopje unde a fost adus din pușcărie, special pentru această întâlnire. De-a lungul timpului, liderii mai multor Biserici Ortodoxe, precum și Consiliul Mondial al Bisericii și alte organizații ecumenice și de apărare a drepturilor omului au cerut insistent eliberarea Mitropolitului Jovan. La 8 februarie Arhiepiscopul Jovan a ajuns la St. Petersburg unde a fost găzduit în mănăstirea-spital Novodevichy pentru odihnă și tratament întrucât starea sa de sănătate este precară.

Recunoașteri de noi martiri în Biserica Romano-Catolică. La 3 februarie a.c. papa Francisc, după o audiență privată cu Cardinalul Angelo Amato, Prefectul Congregației pentru Cauza Sfinților, a autorizat această congregație să emită un decret prin care se recunoaște martiriul „robului lui Dumnezeu Oscar Arnulfo Romero Galdamez (1917-1980), arhiepiscop de San Salvador, ucis din ură față de credință la 24 martie 1980; robilor lui Dumnezeu Michal Tomaszek (n. în Polonia, 1960), Zbigniew Strazalkowski (n. în Polonia, 1958), preoți ai ordinului minoriților convertuali, și Alessandro Dordi, preot diocezan italian, morți pentru credință în Peru în august 1991”. Dintre noii martiri recunoscuți de papa Francisc, cel mai cunoscut este Oscar Romero. Acesta a fost cel de-al patrulea arhiepiscop de San Salvador. S-a remarcat prin criticile sale împotriva nedreptății sociale, a sărăciei, a asasinatelor și torturilor din țara sa. A fost influențat de spiritualitatea Opus Dei. A fost ucis în timp ce celebra messa. În 1997, papa Ioan Paul al II-lea l-a numit „slujitor al lui Dumnezeu”. Decizia papei Francisc de a-l recunoaște ca martir este un pas înainte spre beatificare. Oscar Romero este considerat sfânt și de către Comuniunea Anglicană și de unii lutherani. Unii îl consideră patronul spiritual al Americii Latine. Ceilalți trei preoți recunoscuți martiri, doi polonezi și un italian, au fost uciși în Peru de către gherile teroriste în timp ce desfășurau activități misionare în zone rurale din Munții Anzi în rândul băștinașilor. Rebelii i-au ucis pe misionari pentru că s-au implicat prea mult în viața comunităților din zonele pe care ei le controlau și astfel ar fi putut spune lumii despre abuzurile comise de aceștia.

Biserica Ortodoxă Rusă a dat publicității o statistică a clerului său după conferința episcopilor ținută între 2 și 3 februarie a.c. în Biserica „Hristos Mântuitorul” din Moscova. La ora actuală această biserică are 38.344 clerici, 330 de episcopi, 286 de episcopii și 35.496 de parohii. Se constată o creștere semnificativă față de anul 2009, când avea doar 130 de episcopi și 159 de dioceze. Raportul prezentat nu specifică numărul credincioșilor acestei Biserici. Acesta este apreciat a fi între 100 și 150 de milioane, cuprinzând toți credincioșii acesteia, nu numai din Federația Rusă, ci și din Ucraina, Belarus, Republica Moldova, Kazahstan, alte foste republici sovietice și diaspora rusă din întreaga lume.

Rubrică realizată de Pr. Conf. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

Misiunea creștină în Bizanț

Una dintre cele mai cunoscute – și în același timp controversate – sintagme este cea de „cezaro-papism”, atribuită modului în Biserica Ortodoxă a subzistat în Imperiul Bizantin timp de peste un mileniu. Istoricul Hans-Georg Beck amintește, în acest sens, de „un raport ambivalent instabil între ceea ce se numește stat în general, pe de o parte, și, pe de alta, cerințele și pretențiile clericale”, rezultatul fiind un fel de interdependență între cele două părți. O posibilă formulare ar fi cea de „Ortodoxie politică”, care își are originile în raportul dintre Biserica și imperiu ce începuse să se contureze odată cu epoca lui Constantin cel Mare (H.-G. Beck 2012:34-35).

Această opinie îi este proprie și unui cunoscut patrolog rus, Pr. Georges V. Florovsky. Faptul că împărații erau în adevăr conducătorii *Commonwealth*-ului creștin, inclusiv în chestiuni religioase, dar niciodată deasupra Bisericii, îl face pe acest teolog ortodox să respingă categoric acuza de „Cezaropapism” adusă sistemului bizantin Biserica-Stat. Termenul este caracterizat ca o „curată confuzie”, ca un „anacronism afectat”. Chiar dacă Biserica a fost „obligată” să intre în alianță cu Imperiul datorită unei duble presiuni, a vocației sale misionare și a logicii tradiționale a Imperiului, ea nu a fost, prin aceasta, redusă la statutul de „departament liturgic al Imperiului”. Drept urmare, acest *Christian Commonwealth* a însemnat, deopotrivă, o „viziune glorioasă”, o „realizare memorabilă și măreață”, dar și o „realizare amenințătoare și ambiguă”, iar, în cele din urmă, Bizanțul s-a prăbușit ca un Imperiu Creștin, sub povara pretenției sale uriașe (G. Florovsky; D. Obolensky).

Ne oprim, deocamdată, cu reflecțiile asupra poziției pe care a avut-o Biserica în Imperiul Bizantin. De reținut este că, privită retrospectiv, această lungă perioadă a fost una de maximă înflorire a activității misionare în ceea ce privește creștinismul ortodox. Și nu este defel vorba de o simplă întâmplare: cu referire la ceea ce înseamnă „moștenirea bizantină”, Pr. John Meyendorff sublinia ideea că Părinții greci au adoptat din filosofia elenă orice a fost compatibil cu Revelația creștină, și în același timp, el respingea posibilitatea unei fuziuni între creștinism și filosofia greacă ca un nou curent filosofic. Gândirea patristică a rămas fundamental biblică, căci Părinții au avut o metodă constructivă de abordare a problematicei, evitând închiderea învățăturii creștine în sistemele filosofice elene. La fel de important este scopul preponderent misionar al Părinților: „Utilizarea conceptelor și a terminologiei grecești a fost un mijloc inevitabil de comunicare și un pas necesar în a face relevantă Evanghelia creștină unei lumi în care ea a apărut și în care a trebuit să se răspândească. Dar, terminologia trinitară a Părinților capadocieni și aplicarea ei ulterioară la hristologie în perioada calcedoniană și cea postcalcedoniană arată clar că astfel de concepte, ca *ousia*, *hypostasis* sau *physis*, dobândesc un sens cu totul nou când sunt folosite în afara contextului sistemului platonian sau aristotelic în care s-au născut” (J. Meyendorff 1996:36).

În opinia lui J. Meyendorff rolul predominant al Bizanțului în politică și teologie s-a centrat pe noțiunea sintetică, „catholică”, a „Marii Biserici” din Constantinopol – sinteză între creștinismul pre-constantinian, evoluția liturgică (mai ales a așa-zisului ritual „de catedrală”) și monahism. Aceasta a avut deopotrivă un rol estetic – fiind timp de secole cel mai măreț edificiu al creștinismului – și misionar; ambele elemente au și convers în încreștinarea rușilor. De altfel, influența „Marii Biserici” s-a făcut resimțită nu doar în cazul convertirii „barbarilor”, ci și asupra altor comunități creștine (în secolele VI-VIII, în cazul ocupării Italiei de către bizantini, asupra iacobiților sirieni sau asupra Armeniei) (*Ibid.* 154 ș.u.).

Activitatea misionară a explodat odată ce Biserica bizantină a ajuns sub aripa protectoare a lui Constantin cel Mare. Totuși, datele despre convertirile masive sunt destul de reduse (și, trebuie acceptat, oportunismul e foarte posibil să fi jucat aici un rol destul de important). Consolidarea creștinismului în imperiu a fost secundată și de înmulțirea informațiilor despre activitatea misionară în afara granițelor în perioada postconstantiniană. „Atractivitatea imperiului și a apartenenței la el, presiunile politice și dorința de a se atașa «oikumenei» au fost suficiente pentru a determina triburi și populații întregi să se convertească – în orice caz pe regii și pe căpeteniile lor” (H.-G. Beck 2012:114 și 117). Iată câteva exemple: Chiril de Scythopolis, în a sa *Vita Euthymii*, amintește de o căpetenie saracină care, nevoind să ia parte

la persecuțiile contra creștinilor declanșate de perși, se mută pe teritoriul bizantin, primește titlul de „phylarchos”, și, prin intermediul lui Eftimie, ajunge să se convertească la creștinism, împreună cu tribul său. În perioada împăraților Iustin și Iustinian are loc convertirea lui Grepes, prințul herulilor, și a lui Grod, al hunilor, iar în 522 a lui Tzath, regele din Lazica (Kolchis), gest prin care se consolida influența bizantină la granița persană. În sudul Arabiei, se înregistrează o activitate misionară mai puțin fructuoasă la himyariți, unde influența iudaică era prea puternică. Dimpotrivă, mai mult succes regăsim în Etiopia: Frumentios are un rol important în sec. al IV-lea, iar în secolele următoare creștinismul se consolidează și prin trimiterea altor misionari din Biserica monofizită a Alexandriei. Apoi, complicată este istoria încreștinării Nubiei, căci abia în 535 a putut fi distrus templul lui Isis din insula Philae de pe Nil. Intervenția energetică a unor bazele a făcut ca, treptat, opoziția contra creștinismului să dispară în regatele nubiene. Totuși, ar fi o greșeală să se creadă că activitatea misionară în Bizanț a depins exclusiv de autoritatea de stat. Pe teritoriul actualului Sudan, într-un alt regat nubian, Alodia, s-a întreprins o misiune de către preotul Longinos la rugămintea regelui de aici, fără nicio inițiativă sau mijlocire oficială din Bizanț (*Ibid.* 118-120).

Istoria misionară bizantină cunoaște apogeul în sec. al IX-lea și al X-lea, când Biserica Ortodoxă atrage sub influența sa cea mai mare parte a lumii slave (G. Petraru 2013:82-83). De altfel, misiunea în Croația începuse încă din sec. al VII-lea, în concurență cu cea exercitată de Biserica Latină. În ceea ce-i privește pe sârbi, principele de Raška, Mutimir, a cerut de la victoriosul Vasile I să trimită misionari din Bizanț (deși, în sec. al XI-lea, teritoriile sârbești au trecut sub jurisdicția papei, însă nu definitiv).

Fiind legată în special de numele sfinților Chiril (826-869) și Metodiu (815-844), această perioadă a cunoscut o remarcabilă activitate misionară care a avut, în opinia arhiep. Anastasios Yannoulatos, următoarele principii de bază: crearea unei comunități euharistice locale autentice prin traducerea Sfintei Scripturi, a textelor liturgice și a scrierilor Părinților (inculturație); ridicarea de lăcașuri de cult; în fine, preocuparea pentru viața ascetico-mistică, care însă nu a coincis cu un dezinteres față de problemele sociale și culturale ale vieții. Transferându-și propria experiență politică, artistică, economică și culturală, Bizanțul a contribuit la deșteptarea conștiinței de sine a tinerelor națiuni și la dezvoltarea culturii lor specifice. Ținând cont de faptul că lucrarea misionară în Bizanț nu a fost apanajul exclusiv al unor „specialiști”, ci a privit un cerc foarte larg de oameni (episcopi, preoți, monahi, împărați, prinți și prințese, diplomați, ofițeri, soldați, negustori, marinari, emigranți, călători și chiar prizonieri), înțelegem adevărul rostit de istoricul Charles Diehl: „Activitatea misionară a fost una dintre gloriile Bizanțului” (Anastasios 2010:193-195).

Succesul cel mai remarcabil al activității misionare bizantine este, indiscutabil, legat de încreștinarea rușilor. Creștinarea oficială a acestora, unificată statal de principii scandinavi în jurul Novgorodului și Kievului, are loc prin botezul ortodox al principelui sfânt Vladimir în anul 988, din rațiuni politice și estetice: frumusețea cerească a Liturghiei de la Sfânta Sofia din Constantinopol i-a făcut pe trimișii săi să refuze catolicismul latin polon sau iudaismul hazar. Nu înseamnă însă că în Rusia creștinismul nu pătrunsese mai devreme. Trebuie amintit aici botezul sfintei prințese Olga, bunica principelui Vladimir, în 955, ca și pătrunderea misionarilor bizantini, din secolul al IX-lea, cei ce au pregătit terenul pentru instaurarea creștinismului ca religie de stat în principatul Kievului. Din vreme Sfinților Chiril și Metodiu traducerea Bibliei și a cărților liturgice în slavă ajunseser în uzul bulgarilor și al slavilor din Moravia, fiind apoi preluată și de ruși. Dialectul slav din cartierele Tesalonicului – pe care frații Chiril și Metodiu îl utilizaseră în traducerea lor – a devenit astfel „slavona bisericească”, limba liturgică prin care a pătruns în Rusia moștenirea bizantină (J. Meyendorff 1996:87). „Liturgismul și ascetismul, cultul și monahismul, alături de susținerea spirituală necondiționată a statului și operei lui de centralizare și expansiune sunt elemente tipice pentru Biserica Ortodoxă bizantină și ele vor deveni în scurt timp trăsături caracteristice și pentru creștinismul rus” (I.I. Ică jr. 2002:6).

Poate ar trebui să mai menționăm, chiar și fugitiv, alte teritorii misionare în care au pătruns și au activat misionarii

din Bizanț: la cazari, în sec. al IX-lea, la lazi, la absagi sau la alanii din nordul Caucazului. Puțini mai știu astăzi că începuturile încreștinării ungarilor s-a făcut nu sub semnul Romei, ci al Bizanțului. Întâlnim soli unguri ce se botează în jurul anului 948 la Constantinopol, iar patriarhul Teofilact le hirotonește chiar și un episcop. Totuși, Ștefan cel Sfânt (1000-1038) primește coroana de la Roma, fără însă ca acest gest să ducă imediat la ruperea relațiilor cu Răsăritul creștin (Tibor Imrenyi 2013).

În concluzie, de-a lungul existenței sale milenare, ortodoxia bizantină a fost preocupată de răspândirea credinței creștine, atât la străinii care se găseau între granițele sale sau la triburile păgâne care invadau imperiul, cât și la popoarele aflate în vecinătatea sa. Din punct de vedere al intensității zelului misionar, pot fi identificate două perioade de mare avânt: din secolul al IV-lea până în secolul al VI-lea, culminând cu timpul domniei lui Iustinian, și perioada dintre secolele al IX-lea și al XI-lea, sub dinastia macedoniană. Dintre principiile caracteristice pe care le urmărea activitatea misionară bizantină amintim selectiv: 1. *predicarea Evangheliei*, nu ca proclamare a unor principii sau adevăruri etice, ci ca început al transfigurării inaugurate de „lumina Evangheliei slavei lui Hristos” (2 Cor. 4, 4). Este o lucrare sinergică între harul Duhului Sfânt și participarea personală la această salvare. Adjectivul „personal” nu înseamnă însă o lucrare strict individuală; dimpotrivă, implică în mod necesar comunitatea de credință, Biserica, adică prezența unei noi creații harice care se constituie prin intermediul Tainelor. 2. *Stabilirea de „Biserici locale”*. În acord cu teologia și tradiția ortodoxă, Biserica este chemată să slăvească pe Dumnezeu în fiecare țară cu propria ei voce. Înseamnă că în activitatea misionară trebuie să existe respect sincer față de identitatea fiecărui popor: limbă și obiceiuri specifice. Sfințirea trăsăturilor caracteristice fiecărui neam înseamnă dezvoltarea propriei voci, dar și însumarea lor – nu în sens monolitic, uniform – într-un imn doxologic comun. 3. *Încorporarea în Hristos*, care nu trebuie să fie înțeleasă ca „fugă mistică din lume”, ci ca punctul de plecare al unei participări active la lucrarea lui Dumnezeu: „doxologia celui mântuit trebuie să aibă ecou dincolo de limitele propriei comunități și să umple întreg universul”. A trăi în perioada intermediară a lui „nu încă” (1 In. 3, 2) înseamnă a anticipa vremurile eshatologice (1 Pt. 4, 13 și 5, 4); este o anticipare care nu are nimic de-a face cu pasivitatea socială ce caracterizează anumite tendințe pietiste; dimpotrivă, este o anticipare dinamică, căci împlinirea timpurilor eshatologice reclamă participarea noastră. 4. În ceea ce privește motivul misiunii, „moștenirea bizantină” evidențiază *necesitatea internă a misiunii* pentru fiecare credincios în parte și pentru întreaga Biserică. Pentru fiecare creștin participarea la misiune este deci o poruncă existențială ce se extinde însă asupra întregii comunități eclesiale, căci Biserica nu este doar „încorporată în”, ci este „Trupul lui Hristos” (Efes. 1, 23). O Biserică fără misiune este o contradicție în termeni. Biserica a fost trimisă, la fel ca Hristos (Lc. 4, 18, In. 17, 18), să continue lucrarea Sa (Anastasios 2010:50-54).

Bibliografie (selectiv):

Hans-Georg Beck, *Istoria Bisericii Ortodoxe din Imperiul bizantin*, trad. Vasile Andrei Carabă, Nemira, București, 2012; George Florovsky, *Biserica, Scriptura, Tradiția – Trupul viu al lui Hristos*, trad. Florin Caragea și Gabriel Mândrilă, Platytera, București, 2005; Dimitri Obolensky, *Un Commonwealth medieval: Bizanțul, Europa de Răsărit, 500-1453*, trad. Claudia Dumitriu, Corint, București, 2002; John Meyendorff, *Teologia Bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, trad. Alexandru Stan, EIBMBOR, București, 1996; John Meyendorff, *Biserica Ortodoxă, ieri și azi*, trad. Cătălin Lazurca, Anastasia, București, 1996; Archbishop Anastasios (Yannoulatos), *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission*, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts/World Council of Churches Publications, Geneva, 2010; Anthony-Emil Tachiaos, *Sfinții Chiril și Metodie și culturalizarea slavilor*, trad. Constantin Făgețan, Zoția, București 2002; Ioan I. Ică jr., „Rusia și filozofia ei – lecție pentru mileniul III”, în Tomas Spidlik, *Spiritualitatea Răsăritului Creștin: IV. Omul și destinul său în filozofia religioasă rusă*, trad. Maria-Cornelia Ică jr., Deisis, Sibiu, 2002; Tibor Imrenyi, *Moștenirea Ortodoxă a Ungariei*, trad. Dan Levente, Ecclesiast, Sibiu, 2013; Gheorghe Petraru, „*Mergeri în toată lumea și propovăduiri Evanghelia la toată făptura...*”. *O istorie a misiunilor creștine*, Sf. Mina, Iași, 2013; Cristian Ștefan, *Misiunea creștină în Apus și Răsărit (sec. V-X)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

Pr. Prof. Dr.

CRISTIAN MUNTEAN

Potrivit învățăturii Noului Testament și a Sfinților Părinți, lucrarea Bisericii este o lucrare terapeutică prin care sunt vindecate bolile sufletești. Ei nu clasifică oamenii după criterii etice: în morali și imorali, buni sau răi, ci în cei ce sunt bolnavi sufletește, cei care se află în curs de a fi vindecați și cei care s-au vindecat deja. Toți cei care nu au atins stadiul de iluminare sunt bolnavi sufletește.

Creștinismul este o știință care vindecă, o metodologie psihoterapeutică, așa cum teologia nu este filosofie, ci un sistem psihoterapeutic. Teologia ortodoxă este atât rod al terapiei, cât și îndreptar al ei. Cu alte cuvinte, numai cei ce au fost vindecați și au atins comuniunea cu Dumnezeu pot fi numiți teologi, și numai ei sunt cei ce pot călăuzi pe ceilalți creștini pe calea care duce spre „locul” vindecării lor. Teologia este rod al vindecării omului de patimi.

Viața creștină, ca viață de comuniune cu Dumnezeu, este, în esența ei, viață de sfințenie și nepăcățuire. Păcatul îl îndepărtează pe om de Dumnezeu și de harul Lui. Când acesta rămâne aproape de Dumnezeu, este părtaș vieții dumnezeiești și nu dă loc păcatului. Iar când se întoarce la Dumnezeu, locul păcatului dispare și omul se sfințește. Sfințenia este însușirea lui Dumnezeu. Omul se face sfânt participând la viața dumnezeiască. Harul lui Dumnezeu este cel ce transmite omului această însușire ontologică a sfințeniei.

Viața duhovnicească, în cel mai autentic înțeles, înseamnă libertate, a trăi în Duhul lui Dumnezeu, liber de păcat și capriciile lumii, pentru că libertatea e constitutivă originii noastre și actului nostru creator, este un dar și o experiență personală, în același timp.

Spovedania se dovedește a fi terapeutic duhovnicească eficientă din mai multe puncte de vedere. În primul rând, mărturisirea păcatelor este prin sine eliberatoare. Atâtea vreme cât păcatul este nerecunoscut și nemărturisit, el se înrădăcește în suflet, îmbolnăvind în întregime viața lăuntrică. Păcatul îl face pe om să nu mai ia în seamă valoarea sa și să aibă o viziune pesimistă asupra ființei și a existenței sale. El dă naștere unei stări de tristețe și de descurajare care duce la deznădejde.

Mărturisirea/Spovedania este un bun prilej pentru ca penitentul să rupă tăcerea și să iasă din însingurarea sa bolnăvicioasă, care nu face altceva decât îi sporește răul.

Mărturisindu-și bolile sufletești, creștinul le scoate din sufletul său, le privește ca străine de el și se leapădă de ele. Ele încetează de a-i mai popula lumea lăuntrică și de a mai viețui pe seama sufletului său, devenindu-i din acel moment străine.

Importanța terapeutică a mărturisirii nu constă în simpla înșirare a unei liste de păcate. Penitentul mărturisește în chip spontan, din adâncul sufletului neputințele sale arătând și împrejurările în care s-au petrecut, pentru ca duhovnicul să-i dea sfaturile cele mai potrivite în cunoștință deplină de cauză.

Duhovnicul nu are menirea de a da învățăminte teoretice și generale, ci trebuie să găsească acea învățătură care se potrivește cel mai bine omului pe care îl are în față, ținând cont de personalitatea lui, de viața și activitatea sa, de posibilitățile și dificultățile sale, și mai ales de felul bolii de care suferă. E ideal ca duhovnicul să-și cunoască penitentul (ucenicul) și să-i urmărească evoluția stării lăuntrice, ca să poată avea o situație completă de analiză asupra evoluției (în rău sau bine) a bolii lui. De aici și recomandarea atât de utilă de a te mărturisi la un singur duhovnic.

Sfaturile părintelui duhovnic îi redau credinciosului coordonatele reale care îi permit redescoperirea țintei și, implicit, modalitatea de a-și păstra sănătatea sufletului. Aceste îndrumări, în esență practice, îl învață, de pildă, cum să lupte împotriva unei înclinări păcătoase, cum să facă față unei porniri spre rău, cum să biruiască patima

de care suferă, cum să lucreze o anumită virtute, cum să depășească o greutate care se poate ivi într-o oarecare împrejurare.

Același sens terapeutic îl are și canonul de pocăință pe care duhovnicul îl recomandă creștinului. Teologul Paul Evdokimov scrie, în această privință: „Epitimia nu e o pedeapsă; momentul juridic al «satisfacerii» lipsește cu desăvârșire din Taina Mărturisirii. Ea este o doctorie, iar părintele duhovnic caută raportul organic între cel bolnav și mijlocul de vindecare. Scopul epitimiei este să-l pună pe penitent în niște condiții noi, în care să nu mai fie ispitit de păcat. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: «Să nu întrebăm dacă rana a fost deseori legată, ci dacă oblojeala i-a fost de folos. Numai starea bolnavului ne arată dacă a venit timpul să-i scoatem feșele». Așadar nu se urmărește ispășirea unor fapte, ci secarea izvorului lor” („Ortodoxia”).

În dezlegarea și iertarea păcatelor se arată lucrător harul tămăduitor al lui Hristos, care nimicește și înlătură cu totul bolile credinciosului, reface puterile sufletului și-i redă vindecarea și harul primite la Botez, de la care s-a îndepărtat prin păcatele sale.

Acest moment al iertării păcatelor este absolut necesar pentru vindecarea reală și profundă a creștinului. Simpla mărturisire a păcatelor îl ușurează pe cel bolnav, dar păcatele continuă să aibă o anumită înrăurire asupra celui bolnav, încât numai dezlegarea sacramentală poate să taie orice putere asupra omului. Prin dezlegarea păcatelor, omul este sigur că bolile de care a suferit au pierit cu totul și i se dă garanția iertării tuturor păcatelor sale de către Dumnezeu. Atunci credinciosul simte o eliberare lăuntrică și își regăsește pacea și bucuria duhovnicească. Astfel, prin iertarea păcatelor, creștinul este împăcat și unit cu Biserica cea sfântă a lui Hristos.

La spovedanie, creștinul nu este stăpânit numai de părerea de rău pentru păcatele săvârșite, ci este pătruns de dorința vie de a-și regăsi nevinovăția firii sale restaurată prin Botez și pierdută prin păcat. Taina Spovedaniei apare astfel orientată spre viitor; ea îl scoate pe om din cursele păcatului, îl face liber și nesupus răului din trecut, stăpân pe sine. Ea îi redă puterile primite prin Botez și Mirungere, îi reînnoiește întreaga ființă, îl face din nou în Hristos stăpân al vieții sale și în stare să înainteze întru înnoirea vieții pe calea care duce la sănătate, la mântuirea în Hristos și la dobândirea harului îndumnezeitor. Sfânta Taină a Spovedaniei este, ca și Botezul (desigur cu altă intensitate), o slujbă a înnoirii omului, în care Adam cel vechi este dat morții, iar faptele răutății se risipesc odată cu trecutul păcătos, uitat și părăsit cu totul, pentru ca să reînvie omul cel nou, născut în apa Botezului.

Lucrarea răscumpărătoare a lui Hristos nu este una de creare, ci de re-creare; este înnoirea firii omului, restaurarea lui Adam celui dintâi, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, redobândirea de către om a firii sale adevărate și a menirii sale. În firea sa restaurată prin unirea cu firea cea dumnezeiască în Persoana lui Hristos răstignit și înviat, omul, ale cărui boli au fost nimicite, își recapătă deplina sănătate a întregii sale ființe. În Hristos, el redevine un om normal!

Mulți oameni cred în Dumnezeu, spune mitropolitul Hierotheos Vlahos, dar puțini cunosc din experiența lor pe Dumnezeu. Mulți merg la biserică, dar puțini se vindecă. Mulți se numesc creștini, dar puțini au sănătate duhovnicească. Mulți cunoaștem o sumedenie de legi pământești, dar ignorăm cu desăvârșire legile duhovnicești. Acestea din urmă ne dau sănătatea duhovnicească de a privi lucrurile vieții prin altă prismă.

Mitropolitul Hierotheos ne dă câteva repere de recunoaștere a acestei vieți duhovnicești, care contribuie la însănătoșirea noastră duhovnicească:

1. Cel sănătos duhovnicește se îmbată de dragostea lui Dumnezeu, are simțuri duhovnicești și poate să perceapă dragostea lui Dumnezeu atât în bucurie, cât și în tristețe. Mintea lui e ancorată în Dumnezeu și nu se schimbă în ciuda dificultăților exterioare. Poate să se îndurereze, dar nu se schimbă. Simte dragostea lui Dumnezeu. Și când se luptă să păstreze voia sfântă a Lui, nu o face ca să nu meargă în iad, nici ca să câștige raiul, ci pentru că se simte fiu al lui Dumnezeu și vrea să mulțumească pe Tatăl său.

2. Cel sănătos duhovnicește neglijează dreptul lui ca să păstreze dreptul lui Dumnezeu în viața sa. Numai cine dispune de sănătate duhovnicească poate să separe dreptatea lui Dumnezeu de evidenta nedreptate omenească și nu suferă când e nedreptățit de om. Cine este nedreptățit și nu răzbună nedreptatea, acesta primește mare răsplată de la Dumnezeu. Sfântul Marcu Ascetul are o remarcabilă învățătură asupra acestui subiect: „Cine nu este respectat de cineva, dar nu vrea să-l biruiască în cuvânt și gândire „cunoaștere adevărată dobândește și credință sigură dovedește Stăpânului. Cine este nedreptățit și nu răzbună nedreptatea acesta primește mare răsplată de la Dumnezeu.

3. Cel sănătos duhovnicește este inundat de smerenie. Nu duce luptă să se smerească pentru că dispune de legile duhovnicești. Smerenia este o stare naturală a lui. Este smerit în bucurie și tristețe, în slavă și necinste. Cel sănătos duhovnicește în clipele dificile ale vieții lui simte că el însuși este cauzator al neorânduiei și aplică cuvântul lui avva Or care spunea: „În orice ispită să nu auzi pe om, ci numai pe tine însuși, spunând că pentru păcatele tale se întâmplă acestea”.

4. Cel sănătos duhovnicește nu acceptă gânduri viclene împotriva fraților săi, ci le schimbă în bune. Peste tot vede planul lui Dumnezeu pentru mântuirea sa. Cred că din modul în care întâmpinăm gândurile, bune și rele, care vin zilnic, se vede dacă dispunem de sănătate duhovnicească. Omul sănătos nu vede deloc în jurul lui oameni răi. Un aghiorit spunea că trebuie să fim o fabrică de gânduri bune. Întotdeauna să transformăm gândurile. Se pare că suntem bolnavi pentru că suntem înclinați spre faptul de a judeca și de a condamna. Această stare exprimă, de fapt, lipsa de sănătate duhovnicească.

Viața duhovnicească înseamnă sănătate, vigoare, luciditate, lumină și luminare continuă a minții, a gândirii, nicidecum o teamă patologică de Dumnezeu o repliere autistă spre sine sau, cu atât mai puțin, după inspirata formulare a reputatului teolog orientalist Marko Rupnik – o schizofrenie psiho-spirituală. Ea e plină de har și bucurie și se recunoaște prin dinamism și vigoare. Omul duhovnicesc este energic, optimist, entuziast, sănătos la minte, nicidecum timorat, vlăguit, cu manifestări schizoide.

Avem nevoie de un echilibru duhovnicesc care se exersează plener în Taina Spovedaniei. Însănătoșirea noastră va trebui să țină cont de realitatea dorinței spre pocăință prin rugăciune, păstrarea poruncilor și exercițiul virtuții ce ne va ține în trezvie sufletul.

Și dacă am fi curioși să ne întrebăm, ca o concluzie a acestui material, cum ar trebui făcută o mărturisire, aș fi bucuros să vă răspund cu cuvintele mitropolitului Antonie de Suroj: „Mărturisește-te ca și cum te-ai afla în pragul morții; mărturisește-te ca și cum ar fi ultima oară când îți este dat aici, pe pământ, să te pocăiești pentru întreaga ta viață, pentru tot trecutul tău, înainte de a intra în veșnicie și a sta înaintea judecății lui Dumnezeu. Spovedește-te ca și cum ar fi ultima clipă când mai poți descărca de pe umerii tăi povara unei vieți petrecute în minciună și în păcat, pentru a intra liber în Împărăția lui Dumnezeu”.

Sfântul Ioan Gură de Aur, contemporanul nostru (II)

În primul număr al acestui an propuneam pentru această rubrică readucerea în actualitate, în contextul proclamării de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a anului 2015 ca „Anul omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi și Anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii”, a unor chestiuni pastorale din viața Sfântului Ioan Gură de Aur, ca preot în Antiohia (386-397), pe care le regăsim în omiliile la marile sărbători și în cuvântările rostite în cinstea unor sfinți. (Pentru mai multe detalii legate de această omilie, a se vedea: St John Chrysostom, *The Cult of the Saints*. Selected homilies and letters introduced, translated and annotated by Wendy Mayer with Bronwen Neil (Popular Patristic Series 31), St Vladimir's Seminary Press, New York, 2006, 39-48.)

Pentru că luna aceasta, mai exact pe 12 februarie, Biserica Ortodoxă l-a cinstit pe Sfântul Ierarh Meletie al Antiohiei, aș dori să propun spre meditație un episod din viața acestui Sfânt, pe care Sfântul Ioan Gură de Aur a ținut să-l prezinte în omilia pe care a rostit-o în cinstea lui. *Omilia în cinstea Sfântului Meletie* (CPG 4345, PG 50, 515-520), episcopul Antiohiei, a fost rostită în anul 386, întrucât Sfântul Ioan Gură de Aur spune clar că de la moartea lui Meletie († 381) au trecut 5 ani. Hirotonit episcop al Antiohiei în 360 de partea ariană, dominantă pe atunci în Antiohia, Sfântul Meletie a început să-și manifeste tot mai vădit înclinațiile niceene. Din pricina poziției sale niceene tot mai vădite, Sfântul Meletie a fost exilat în trei rânduri (360/361, 365 și 371), pentru prima dată, la scurt timp după hirotonia sa. Omilia în cinstea Sfântului Meletie a Sfântului Ioan Hrisostom este de un mare interes pentru mărturia pe care o oferă cu privire la rapiditatea introducerii în calendarul local antiohian a unei comemorări a Sfântului Meletie și pentru informațiile prețioase pe care le oferă cu privire la influența Sfântului Meletie în Antiohia. Întrucât Sfântul Ioan Hrisostom și-a început activitatea predicatorială numai după hirotonia sa

întru preot în februarie 386, omilia aceasta este una din cele mai vechi omilii păstrate, pe care Sfântul le-a rostit cu ocazia sărbătorii unui sfânt.

La un moment dat, în cuvântul său, Sfântul Ioan Hrisostom spune că „nu este convenit să neglijăm ceea ce s-a întâmplat cu prilejul alungării [Sfântului Meletie]. Pentru că atunci când prefectul orașului a ieșit prin mijlocul pieței cu acel sfânt șezând lângă el, ploi de pietre au fost aruncate spre capul prefectului din toate direcțiile. [Aceasta s-a petrecut] deoarece orașul n-a putut suporta despărțirea, ci a ales mai degrabă să renunțe la viața

prezentă, decât să-l vadă izgonit pe acel sfânt. Ce a făcut atunci acel fericit? Când a văzut aruncările pietrelor, a ascuns capul prefectului, înfășurându-l în hainele sale, deodată făcând de rușine pe vrăjmași prin excesul corectitudinii/nepărtinirii și învățând pe ucenici câtă îngăduință trebuie să arate față de cei ce nedreptățesc... Cine nu a tremurat atunci și nu a fost uluit, când a văzut iubirea nebună a orașului și cea mai înaltă învățătură [*tēn akran philosophian*] și corectitudinea/nepărtinirea și blândețea? Căci cele petrecute atunci erau uimitoare! Păstorul a fost izgonit și oile nu s-au împrăștiat; cărmaciul a fost aruncat afară și vasul nu s-a cufundat; cultivatorul a fost alungat și via purta rod din belșug. Căci întrucât ai fost legați unul de altul prin legătura iubirii, nu de atacurile încercărilor, nici de o creștere a primejdiilor, nici de o lungime a drumului, nici de o abundență a timpului și nimic altceva nu a putut să vă distanțeze de compania fericitului păstor” [PG 50, 517].

Acest episod are pentru Sfântul Ioan Gură de Aur o semnificație deosebită nu doar în ilustrarea virtuților Sfântului Meletie, ci și din punct de vedere pastoral. Sfântul Ioan Gură de Aur vede ca pe ceva necuvenit faptul de a trece cu vederea această întâmplare din viața Sfântului Meletie. Este cu totul uimitoare atitudinea Sfântului Meletie față de prefectul orașului. Sfântul Meletie nu ezită să folosească acest prilej pentru a arăta care ar trebui să fie atitudinea creștinului față de dușmani și implicit atitudinea autorității bisericești în raport cu cea laică. Prin gestul său de a-l proteja pe prefect în fața primejdiei pricinuite de alungarea sa din Antiohia, Sfântul Meletie și implicit Sfântul Ioan Hrisostom, care ține să readucă în amintire acest episod, au probabil în vedere consolidarea unei atitudini a autorității bisericești și a creștinului, deopotrivă, în raport cu autoritatea laică, o atitudine care ar trebui să aibă la bază principiile evanghelice.

Pr. Dr. Radu GÂRBACEA

Ou-topos, Topos, Eu-topos (II)

Dacă în calitate de arhitect pot fi obiectiv în contextul acestei dualități, nu la fel stau lucrurile din perspectiva sufletului meu, construit în coordonatele unor alți *topoi* interiori.

1. Sufletul meu recunoaște ortodoxia în **scara umană**. Unul dintre motivele pentru care nu pot avea un sentiment religios, de „legătură” personală cu divinitatea în spațiul sacru occidental, în spațiul vast al Catedralei, oricare ar fi aceasta, este diferența de scară. Sufletul meu nu vrea să fie insignifiant, *ou-topos*, strivit de expresia sacrului în construit (chiar dacă-și știe scara reală în raport cu divinitatea!), ci să fie înconjurat de spațiul sacru, învăluit de acesta ca *eu-topos*: relația mea cu Divinitatea e una care implică relația de tip fiu-tată (un tată nu strivește, ci înconjoară, văzând în fiu nu ceea ce este, ci ceea ce poate deveni) și o ierarhie de tip inferior-superior. Iisus-Omul își împărtășește divinitatea în spații la scară umană (spațiul bizantin prin excelență, cu excepțiile care confirmă regula), introvertite, simple, care, paradoxal, devin ilimitate prin Dumnezeuirea Sa, prin însăși prezența Sa. Pentru Iisus-Rege se ridică arhitectură extrovertită, care pierde scara umană și tinde să atingă cerul (*ad exteriori*) și să cuprindă Lumea (*ad interiori*) (spațiul occidental prin excelență, cu excepțiile care confirmă regula). Ca suflet sunt fascinat doar de intimitatea bizantină reflectându-L pe Iisus-Omul. Ca arhitect, nu pot să nu fiu fascinat, în egală măsură, și de tot ce înseamnă un „produs” de arhitectură reflectându-l pe Iisus-Regele (de tip catedrală, biserică), atât la nivel de reprezentare, de semnificat al cărui semnificat este arhitectura exacerbată ca scară, cât și ca ingeniozitate umană a cărei expresie este în construit prin suma tuturor elementelor ingenioase, conținătoare deopotrivă de divin prin număr, proporție, rol, ce-o alcătuiesc.

2. Sufletul meu recunoaște ortodoxia în **lumină lină**. Iisus-Omul Se revelează în spațiul potențat atât de misterul

luminii lumânării și candeliei, cât și de „genele” de lumină strecurându-se prin ferestrele înguste, cu ochiuri mici de geam colorate și venaturi metalice abstracte. Astfel, în subtilitatea viețuirii umbrelor și luminilor acestora, se metamorfozează starea de rugăciune și se construiește *topos*-ul acesteia în suflet, potențând intimitatea relației fiu-tată. În acest spațiu al luminii măsurate, sufletul meu recunoaște Valoarea Luminii, ce nu stă-n cantitate, ci-n minimă prezență a flăcării unei lumânări cu imensa, infinita forță de-a alunga întunericul, de-a spulbera tenebrele. În opoziție, spațiul sacru construit întru gloria lui Iisus-Regele are obsesia luminii și cantității acesteia, tradusă atât în multiple surse de lumină artificială, cât și ca prezență a luminii naturale, filtrată prin vitraliile marilor ferestre, cu rol de mediatore și potențatoare ale ierarhiei, atât în relație cu Divinitatea, cât și cu comunitatea. În acest univers, Divinitatea e ceva „exterior” arhitecturii și ființei, starea de rugăciune și sacru având mai degrabă valoare de acord social.

3. Sufletul meu recunoaște ortodoxia în **taină**. Iisus-Omul Se revelează treptat în spațiul sacru ortodox pe măsura parcurgerii spațiului dinspre „munte” (exteriorul arhitecturii) înspre „peșteră” (interiorul arhitecturii), deci pe măsură ce pătrundem din pronaos (spațiul luminii) în naos (spațiul subtil al luminii măsurate) și „bănuim” lumina altarului (locul misterului lucrării Sfintei Liturghii, al prefacerii Darurilor pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Iisus, al luminii cea primă, care singură sparge întunericul fizic și simbolic). În tot acest parcurs, sfinții pictați pe pereții interiorului potențază experiența mistică, pur și simplu prin faptul că... sunt! Recunoști în prezența lor esența spiritului... omenescul îl recunoști în sfințenia vieților lor, cunoscute sau bănuite. Și-apoi parcă prind viață, sunt aproape umani în lumina lumânărilor, a candelor și-n genele de lumină măsurată a zilei. În relația aceasta

fiu-tată ei sunt precum o familie, deopotrivă martori și mărturisitori. În spațiul occidental desemnat pentru Iisus-Rege, ieșit din scara umană, în plină lumină, cu altarul (*topos*-ul misterului, spațiul sacru al ne-timpului) expus în plină vedere, misterul este spulberat și proiectat *ou-topos*, *fără loc*, la capătul superior al unei ierarhii bine definite, în care omul este la capătul inferior.

În chip de concluzie, înainte de toate, fac cititorului invitația la lectura unei lucrări de referință pentru acest univers al spațiului sacru, *Arhitectura în Biblie și la Sfinții Părinți*, scrisă de Arhiepiscopul Chrysostomos și Augustin Ioan, lucrare care, luminându-mi mintea, și mie mi-a sporit întrebările despre lumea sacră exprimată în construit în dualitatea Om-Rege a lui Iisus Hristos. **Biserica lui Iisus-Omul** traduce și în construit simplitatea textului sacru și a spiritului Evangheliilor, cu riscul defazării de timpul prezent, al osificării, al neadaptării, dar ea nu este a timpului prezent, ci a timpului pur și simplu. **Biserica pentru Iisus-Regele** traduce în construit mai curând ierarhia, cu riscul cert al pierderii scării umane și depărtării de spiritul purității textelor Evangheliei, fiind mai curând expresia în construit (deopotrivă arhitectură și comunitate), a unei convenții cu valoare de acord social. Ambele sunt generatoare de *topoi* interiori care ne definesc, nu mai puțin diferiți însă complementari. Prin filtrul lor ființăm în lume și ne raportăm la lume ca rezultat material al imaterialității lor.

Mărturisesc că atunci când simt nevoia întâlnirii cu Divinitatea, caut spațiul mijlocitor al „casei” Sale, nu al „palatului” construit pentru ea. Sacru nu crește în mine neapărat într-un spațiu care îmi este desemnat ca sacru, ci într-un spațiu pe care al meu *topos* interior îl recunoaște (la scara mea, cu lumina lină și prezența tainei) ca sacru, după coordonate izvorâte din felul în care sufletul meu e, iată, construit în Bizanțul de după Bizanț.

Arh. Conf. Dr. Teofil MIHĂILESCU

PRIMUL SINOD ECUMENIC DE LA NICEEA DIN 325: coordonate istorice și consecințe dogmatice

Ai adunat, preafericite împărate Constantin, sobor de părinți de Dumnezeu purtători și, printr-înșii, inimile tuturor celor înviforați de blestematul eres al lui Arie le-ai întărit să slăvească pe Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu; pentru care îți aducem ție laudele acestea: / Bucură-te, că soborul cel dintâi al celor trei sute optzeci și șase sfinți părinți cu porunca ta în Niceea s-au adunat; / Bucură-te că prin lupte mari credința cea dreaptă s-a luminat; / Bucură-te, că Arie de la sobor a rămas rușinat; / Bucură-te, că necredinciosul Arie în veci cu diavoli este băgat în iad; / Bucură-te, că noi creștinii de la tine cu dreapta credință suntem luminați; / Bucură-te, că pe Domnul nostru Iisus Hristos în toată lumea L-ai propovăduit a fi Fiul lui Dumnezeu [Acatistul Sfinților Împărați Constantin și Elena, icosul al 5-lea].

Dacă în epoca persecuțiilor, când creștinismul era o religie ilicită, se puneau doar problema păstrării și transmiterii credinței creștine, fără neapărate aprofundări de natură dogmatică, după accederea sa la statutul de religie licită au apărut disputele. În mare vorbind, prima dispută sau controversă a fost cea privind natura lui Hristos-Cuvântul și raportul Său cu Dumnezeu-Tatăl, iar a doua viza natura Sfântului Duh și raportul Acestuia cu Tatăl și cu Fiul. Ca

să percepem în mod corect atitudinile ori pozițiile apărute, fără să trecem din mirare în mirare cu o candoare care nu ne înobilează, trebuie să precizăm că unii dintre adepții Creștinismului – monoteist, cum numai Iudaismul mai era în acele timpuri în Imperiul Roman – și-au dorit să păstreze un monoteism pur și dur, apropiat textelor sacre veterotestamentare. De aici disputele privind natura lui Hristos, pe care unii îl considerau doar o ființă superioară, în niciun caz divină, cu gândul de a nu relativiza ideea de monoteism.

În general vorbind, disputele din interiorul Creștinismului și-au găsit rezolvarea prin intermediul întrunirilor sinodale. Se cuvine să precizăm că putem vorbi despre sinoade ecumenice începând cu cel de-al IV-lea secol d.Hr., acestea fiind mijlocul de manifestare a conciliarității episcopilor în disputele interne ale Bisericii, fără a se face apel la instituțiile publice. *Intervenția politică în sfera Bisericii, mai mult pentru a salva unitatea imperiului, se vede în aceea că, uneori, deciziile sinodale erau confirmate ca legi imperiale (și impuse chiar cu forța)* [Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, România Creștină, București, 1999, p. 77].

După ce Constantin cel Mare l-a învins pe rivalul său, Licinius, el va prelua și conducerea părții orientale a Im-

periului Roman, unde creștinii se aflau în majoritate față de păgâni. În Occident, care era zona sa de guvernare, în cadrul *diarhiei* cu Licinius, Constantin a dat mai multe legi favorabile creștinilor: prin cea din 316 s-a adoptat măsura posibilității eliberării sclavilor în biserică, în prezența episcopului; prin cea din 321 s-a permis acordarea de donații testamentare Bisericii; începând cu 317, creștinii pot accede la demnități și înalte funcții rezervate până atunci exclusiv păgânilor; în anul 321 prima zi a săptămânii, cunoscută în Impeul Roman ca *ziua soarelui* (*dies Solis*), care se va confunda cu *ziua Domnului* (duminica) sau a *Soarelui dreptății* (*Sol justitiae*), a fost declarată zi de repaus. Pentru ca expresia *Soarele dreptății* să fie acceptată în limbajul și în mentalul colectiv al creștinilor, aceștia vor ignora statutul de zeu al soarelui, așa cum era el perceput de o parte a credincioșilor păgâni din Imperiul Roman, și, înlocuind astrul (divinizat) cu Un(ic)ul Dumnezeu, se vor raporta scripturistic la Maleahi: *Și va răsări pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății* (4, 20).

Lector univ. dr. Constantin ITTU
Cercetător științific, Muzeul Național Brukenthal

Biserica în fața secularizării

O problemă cu care se confruntă lumea creștină de astăzi este fenomenul cunoscut cu numele de „secularizare”.

După definiția unui raport al Institutului Ecumenic de la Bossey, din 1959, secularizarea este „eliminarea din domeniul vieții și al gândirii a controlului religiei și, în consecință, chiar a metafizicii, și tendința de a înțelege și trăi după propriile legi umane”.

Fenomenul secularizării este de proveniență occidentală, dar în noul context socio-politic din Europa de Est, inclusiv România, el va avea consecințe asupra vieții societății, și mai ales asupra vieții Bisericii.

Așa cum Bisericele occidentale au aprofundat acest fenomen, încercând să descopere consecințele pe care secularizarea le are asupra misiunii Bisericii, tot așa și Biserica Ortodoxă trebuie să-l abordeze pentru a vedea ceea ce este bine, valid și pozitiv și să refuzăm ceea ce este rău, nevalid și negativ. Așa procedau și Sf. Părinți când trebuiau să abordeze problemele culturii timpului lor. Ei ne învață să luăm exemplul de la albine, care știu să evite substanțele nocive și să culeagă numai polenul din care apoi prepară mierea.

Ca orice fruct cultural, fenomenul secularizării are aspecte pozitive, dar și aspecte dăunătoare. Nimeni nu poate contesta că Iluminismul, care este motorul procesului secularizării, a pus în circulație ideile unei valori particulare pentru civilizația și cultura europeană, adică ideea de națiune, ideea drepturilor omului etc. Procesul secularizării lumii a favorizat progresul minunat al științei și tehnologiei, dar, în același timp, a pregătit terenul pentru regresul spiritual. Marea problemă pe care secularizarea o pune creștinismului constă în tendința de a orienta omul mai mult spre viața pământească decât spre viața spirituală, și deci spre Dumnezeu.

Secularizarea este rezultatul unei confruntări între Biserică și cultura occidentală. Pe de o parte, Biserica a încercat să sacralizeze și să-și extindă autoritatea sa asupra lumii. De altă parte, cultura occidentală, începând cu Renașterea și sfârșind cu Iluminismul și Revoluția franceză, a inițiat un proces de secularizare care tinde la emanciparea omului de sub tutela autorității religioase. Cu alte cuvinte, am putea spune că procesul de secularizare a dus la mutarea centrului de greutate a vieții și a culturii de la Dumnezeu la om. În centrul existenței nu mai există Dumnezeu, ci omul, adică s-a trecut de la teocentrism la antropocentrism. Când Laplace a fost întrebat despre locul pe care Dumnezeu îl ocupă în sistemul său de gândire, el a răspuns că nu are nevoie de o astfel de ipoteză.

Prin antropocentrism, omul nu se mai prosternă înaintea Rațiunii divine, ci începe să adore propria rațiune. Nu se

mai găsește loc pentru minuni sau intervenții divine prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

S-a încercat de mult timp să se descopere cauzele teologice care au permis trecerea de la concepția teocratică la concepția antropocentrică. Ultima adunare a CEB de la Camberra din 1991, a reușit să identifice aceste cauze spunând că „teologia noastră europeană a confundat transcendența lui Dumnezeu cu absența Sa din creatură. Prin aceasta teologia a insistat mai mult asupra transcendenței absolute a lui Dumnezeu și asupra distanței Sale față de lumea materială. Mai mult, pământul sau lumea sensibilă a fost întrevăzut ca un simplu obiect de exploatare umană și realitate nespirtuală, lipsită de orice prezență divină”.

La Camberra s-a pus în evidență prezența Duhului Sfânt în creație. Nu s-a vorbit de o prezență a esenței Duhului Sfânt care ar însemna panteism, ci s-a vorbit de o prezență a Duhului prin lucrarea Sa, prin lumina sau energia divină necreată care susține întregul univers în existența sa. Energia divină necreată, diferită de ființa divină, face parte din învățătura Bisericii Ortodoxe. Această învățătură poate contribui la depășirea secularizării cu care se confruntă omenirea de astăzi.

După teologia ortodoxă, care susține transcendența lui Dumnezeu după ființă, dar și prezența lui Dumnezeu în creatură prin energia divină necreată, lumea și omul pot fi transfigurate în Hristos, prin Duhul Sfânt.

Faptul că astăzi se vorbește tot mai mult de o renaștere spirituală, de o redresare morală, despre trezirea religioasă, despre trebuința spiritualității, e un semn al sănătății

spiritului care nu poate să uite dimensiunea metafizică a existenței. Educația religioasă în școli, la nivel național, e o dovadă concretă. Multe asociații, mișcări și organizații creștine și-au fixat ca obiectiv principal educația spirituală a copiilor și a tinerilor.

Problema principală în acest proces de reînnoire spirituală este secularizarea societății, care, în trecut, lua forma ateismului militant. Secularizarea a fost prezentă în societatea trecută, e prezentă în societatea de astăzi și va fi prezentă și în cea viitoare. E o caracteristică a societății moderne, contemporane. Pentru a putea aborda secularizarea în societatea de astăzi și de mâine, trebuie avut în vedere faptul că ideologia comunistă a ruinat punctele de referință ale așa-zisei societăți creștine. Oamenii nu mai sunt în posesia elementelor care au influențat asupra culturii creștine.

Singura cale de ieșire din această situație oarbă care s-a intercalat între secularizare și credință rămâne aceea a dialogului, adică a aprofundării secularizării din punct de vedere teologic.

Anul 2015 a fost consacrat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române misiunii pastorale în parohie și mănăstire. E o îndatorire sfântă pentru toți slujitorii Bisericii (cf. Matei 28, 19-20) de a aprofunda și a prezenta credincioșilor fenomenul secularizării prin predică și cateheză. Cuvintele Sfintei Scripturi sunt cuvinte ale vieții celei veșnice, valabile ieri, azi și în vecii vecilor. Prin urmare, nu trebuie să avem nicio rețineră în ceea ce privește împlinirea misiunii noastre pastorale. Până în 1989, regimul comunist a promovat o ideologie „fără Dumnezeu”, marginalizând Biserica și pe slujitorii ei, încercând prin toate metodele să-L scoată pe Dumnezeu din mințile oamenilor. Acum avem deplina libertate de a-L propovădui pe Dumnezeu.

Se spune despre Voltaire, filozof francez, care a fost ateu până pe patul morții, negând existența lui Dumnezeu, că, înainte de muri, a zis așa: „Dacă este o greutate (neputință umană) să crezi în Dumnezeu, este o prostie să nu crezi în El. Chiar dacă nu ar exista, El ar trebui inventat”. A ajuns la o astfel de gândire renegând întreaga sa ideologie, pe care a propovăduit-o până aproape la sfârșitul vieții sale.

Pentru noi, creștinii, Dumnezeu este din vecii vecilor, deci dintotdeauna. El este Creatorul tuturor celor văzute și nevăzute. Rămâne o îndatorire a noastră a tuturor, de a-L împlini în viața noastră de zi cu zi preceptele Sale religioase-morale.

Nu trebuie să-L inventăm! El există!

Arhimandrit Visarion Joantă,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

NOUL EPISCOP AL COVASNEI ȘI HARGHITEI A FOST ÎNTRONIZAT

Primirea noului Episcop al
Covasnei și Harghitei la Catedrala
din Miercurea Ciuc

Delegația Mitropoliei Ardealului, condusă de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, a fost întâmpinată în această seară de reprezentanții Episcopiei Covasnei și Harghitei. Din delegație a făcut parte și Preasfințitul Andrei, Episcopul ales al Covasnei și Harghitei, care a fost întronizat duminică, 15 februarie, ca arhipăstorul românilor din cele două județe din centrul țării.

Consilierii eparhiali, protopopii și preoți i-au întâmpinat pe IPS Mitropolit Laurențiu și PS Episcop Andrei la intrarea în județul Harghita, unde un grup de credincioși înveșmântați în costume populare și cu drapelul țării în mâini i-a întâmpinat pe arhierei cu pâine și sare.

Delegația mitropolitană a fost întâmpinată apoi la Catedrala Episcopală „Sfântul Nicolae” din Miercurea Ciuc de un sobor de preoți, condus de Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii. Soborul slujitor a oficiat, apoi, un Tedeum, locul de cult fiind plin de credincioși, oficialități și oaspeți.

La finalul slujbei religioase, consilierul administrativ-bisericesc al eparhiei, pr. Teodor Bijec, a rostit un cuvânt de bun-venit Mitropolitului Ardealului și noului episcop al Covasnei și Harghitei.

Ceremonia s-a încheiat cu un cuvânt de binecuvântare al IPS Mitropolit Laurențiu, care a subliniat importanța acestui moment pentru misionara eparhie din Covasna și Harghita.

Întronizarea noului chiriarh al Covasnei și Harghitei

Credincioșii ortodocși din Covasna și Harghita și-au primit cu multă bucurie Întăistătorul, ce va fi de acum înainte părinte duhovnicesc și sprijin tuturor românilor de pe aceste meleaguri. Ceremonia de întronizare a Preasfințitului Părinte Andrei a avut loc în Catedrala Episcopală „Sfântul Nicolae” din Miercurea Ciuc duminică, 15 februarie 2015 după săvârșirea Sfintei Liturghii.

Ceremonia de întronizare a avut loc în prezența reprezentanților autorităților centrale și județene, a consilierilor eparhiali și a protopopilor, a numeroși preoți din Episcopia Covasnei și Harghitei, dar și a multor preoți și credincioși din Arhiepiscopia Sibiului.

După Sfânta Liturghie, PS Visarion a citit Gramata mitropolitană de întronizare a episcopului ales pentru Covasna și Harghita, iar mai apoi IPS Mitropolit Laurențiu a oficiat ceremonia prin care PS Episcop Andrei a primit însemnele episcopale și a fost așezat în scaunul arhieresc din Catedrala Episcopală.

IPS Mitropolit Laurențiu a subliniat, în cuvântul de binecuvântare de la acest moment, chemarea misionară a noului Episcop din Covasna și Harghita.

„Am considerat că ucenicul Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan, care a lucrat timp de șapte ani la noi ca Episcop-vicar, împlinindu-și întru toate îndatoririle sale,

este destul de matur, de responsabil și învrednicit de Dumnezeu să conducă această eparhie deosebită, misionară”, a spus IPS Mitropolit Laurențiu.

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost citit de Preasfințitul Varlaam, Episcop-vicar patriarhal. Au urmat mesajele de felicitare și de încurajare din partea IPS Mitropolit Andrei, din partea președintelui României, Klaus Werner Johannis, transmis prin consilierul prezidențial Sergiu Nistor, din partea secretarului de stat pentru Culte, Victor Opaschi, care a transmis

și mesajul premierului Victor Ponta, iar în cele din urmă, PS Episcop Andrei a rostit cuvântul de binecuvântare și de mulțumire.

„În aceste momente îmi îndrept gândul către slujitorii Sfințelor Altare, străjerii credinței și apărătorii idealurilor duhovnicești, cei care oriunde au slujit, ca purtători de har, au devenit modele de viață pentru păstoriții lor. Preacucernicul cler, dedicat sfintei misiuni, trudind cu timp și fără timp în aria Sfintei Biserici, aduc binecuvântarea și susținerea mea. Cinstesc și respect preoții care sunt inspirați de idealurile misionare și mă înclin în fața lucrării nezmotoase și de multe ori neștiute și necunoscute”, a spus Preasfințitul Părinte Andrei.

Nu în cele din urmă, consilierul administrativ-bisericesc al Episcopiei Covasnei și Harghitei, Teodor Bijec, a citit cuvântul de bun venit din partea administrației eparhiale și a tuturor clericilor și credincioșilor din Episcopia Covasnei și Harghitei.

La final, noul Episcop întronizat a fost prezentat mulțimilor de credincioși pe treptele din fața Catedralei Episcopale, iar cei prezenți au primit binecuvântarea celui care le este de acum înainte arhiereu și păstor de suflete.

Ștefan MĂRCULEȚ

Un nou slujitor al Bisericii și al Neamului în Harghita și Covasna

Mesaj adresat cu ocazia întronizării
Preasfințitului Părinte Andrei Moldovan
ca Episcop al Covasnei și Harghitei

La solicitarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Laurențiu al Ardealului, vă adresăm cuvânt de binecuvântare pentru noua misiune pastorală pe care o începeți astăzi.

Prin lucrarea harului Preasfântului Duh, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române v-a încredințat spre păstorie poporul drept-credincios din tânăra și dinamica Episcopie a Covasnei și Harghitei, aflată într-o zonă a României în care românii ortodocși sunt minoritari, iar lucrarea pastorală arhierească este în același timp necesară și anevoioasă.

În acest sens, marea demnitate și responsabilitate de a mărturisi și sluji, prin cuvânt și faptă, prezența și lucrarea Domnului Iisus Hristos, *Marele-Preot* sau *Arhiereul veșnic*, în Biserica Sa, trebuie împlinită lucrând „cu timp și fără timp” pentru întărirea comuniunii ortodoxe și românești în acest ținut străbun, *unind viața spirituală cu misiunea pastorală, iar pacea interetnică și interconfesională cu dragostea de Țară și Neam!*

Mărturisitor și slujitor al Evangheliei iubirii milostive a lui Hristos, înaintașul Preasfinției Voastre în această demnitate, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, acum Mitropolitul Banatului, a păstorit cu multă înțelepciune și râvnă duhovnicească Episcopia Covasnei și Harghitei, pe care a ctitorit-o și a consolidat-o prin creșterea numărului unităților bisericești (parohii și mănăstiri), prin edificarea de noi locașuri de cult și restaurarea celor vechi, prin intensificarea vieții parohiale și monahale, a activității educative, cultural-religioase și social-filantropice.

Astăzi, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, sărbătorim cu multă bucurie, împreună cu întreaga Biserică Ortodoxă Română, dar mai ales cu clerul și credincioșii din această eparhie, întronizarea Preasfinției Voastre ca nou Episcop al Covasnei și Harghitei.

Calitățile teologice, duhovnicești și pastorale deosebite, pe care le-ați dovedit în slujirea de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, ne îndreptătesc să avem speranța că slujirea de chiriarh pe care o începeți astăzi va fi o lucrare rodnică, binecuvântată de Dumnezeu și folositoare Bisericii și Neamului românesc.

De aceea, ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos, Păstorul Cel Bun (Ioan 10, 11) și Arhiereul mărturisirii noastre (Evrei 3, 1), să vă dăruiască mult ajutor în slujirea pastorală și socială ca Episcop ortodox român al Covasnei și Harghitei, spre a conduce pe calea mântuirii clerul, monahii și credincioșii ortodocși români din această eparhie cu o vocație deosebită în păstrarea credinței ortodoxe și a conviețuirii pașnice cu alte etnii și confesiuni. Pentru a împlini această lucrare sunt foarte necesare consultarea și cooperarea cu Mitropolitul Ardealului, cu ierarhii ortodocși români din Transilvania și cu Patriarhia Română, în luarea de hotărâri majore pastorale, sociale și patriotice.

Acum, la începutul slujirii chiriarhale a Preasfinției Voastre, vă încredințăm, Preasfințite Părinte Andrei, de sprijinul nostru personal și al ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în lucrarea sfântă la care ați fost chemat, spre slava Preasfintei Treimi, binele Bisericii noastre, demnitatea și unitatea poporului român!

Cu părintească binecuvântare și frățească dragoste în Hristos,

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

REDACTOR-ŞEF:

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Editor:** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. **Secretar de redacție:** Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** P.S. Andrei Făgărășanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție on-line:** Dragoș Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: telegrafulroman@yahoo.com. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu